Q. D.

PRISCÆ E

INCENS

HÆRE

ÆQVI

DISSERTATIONE HISTO

DESCRI

Quam

IN INCLYTA

VENERANDI COLLEGII TH

Sub PRÆ

ÆGIDII STRA

Doct. Historiar. &

placido συμφιλολ

exhibe

DAVID SCH

Lignitio

A. D. *Septem*

Maj

WITTEB

LITERIS MICHA

ANNO M

D. B. V.

E ECCLESIÆ
NSENDIS
RETICIS
QVITAS,

HISTORICO-THEOLOGICA
ESCRIPTA,

quam

YTA LEUCOREA,

EGII THEOLOGICI CONSENSU,

PRÆSIDIO

RAUCHII, S.S.Th.

iar. & Mathem. Prof. P.

υμφιλολογούντων examini

exhibet

SCHINDLERUS,

ignitio-Siles.

Septembr. in Auditorio

Majori.

ITTEBERGÆ,

MICHAELIS Wendt/

NO MDCLXIII.

I. N. J.

§. 1.

DE Ecclesiasticis, adversus Hæreticam pravitatem, censuris, dum agere nobis in animo est, quasnam veteres Scriptores dixerint Hæreses, quos item Hæreticos appellare soliti sint, explicandum ab initio censemus. Et ipsa quidem Hæreseos vox, ut ut nativâ suâ origine indifferens sit, *electionem* notans, quæ & laudabilis esse potest, & poni in vitio, in deteriorem tamen partem vulgò accipitur, ut ii imprimis ab Hæresi cognomen habeant, qui in dogmatibus fidei, quâ Christiani sumus, perversas, & animarum saluti noxias, opiniones fovent ac tuentur. Nequè enim ad eum nunc vocis usum attendimus, quem *Cicero* in suo de Catone judicio expressit: *ea sentit*, ait, *quæ non probantur in vulgus, & in ea hæresi est, quæ nullum sequitur florem orationis*; Sed generalem Hæreseos, & conjugatarum vocum significationem, ita restringimus, uti in Sacris Ecclesiæ negotiis vocibus hisce uti solent. Confer *Act. XXIV. 14. c. XXVIII. 22. 1. Cor. XI. 19. Gal. V. 20. Tit. III. 10. 2 Pet. II 1.* Quemadmodùm & SECTÆ nomen, in eadem materia, non in eo accipimus sensu, quem *Tertull.* ad Scapulam apprehendit; *Nos quidem*, ait, *neq; expavescimus, neq; pertimescimus ea, quæ ab ignorantibus patimur, cum ad hanc SECTAM* (Christianismum intelligit) *utiq; susceptâ conditione ejus, pacti ante eum anima nostra, & autoritati in has pugnas, accedimus, ea, quæ DEus repromittit, consequi optantes*; Sed Secta nobis dicitur, quæ mysticum Ecclesiæ Christianæ corpus, dogmate lethali, secat, uti de Marcione refert *Epiphanius hær. 42.* dixisse eum, Σχίσω τὴν Ἐκκλησίαν ὑμῶν, ϗ βαλῶ σχίσμα ἐν αὐτῇ εἰς τὸν αἰῶνα. *Ecclesiam vestram ego dissociabo, in eamq; Schisma sempiternum immittam.* Addit

Epiphanius: *Quod ille revera, nec mediocre quidem injecit: non in tamen, ut Ecclesiam, sed ut se potius ac suos discinderet.*

§. 2. Quæ igitur Hæresis sit, & quid Hæreticum faciat, definire, Hipponensium Præsul *Augustinus* difficillimum judicavit, quando ad QuodvultDEUM suum ita præfatus est. *Non omnis error Hæresis est, quamvis omnis Hæresis, quæ in vitio ponitur, nisi errore aliquô, Hæresis esse non possit. Quid ergò faciat Hæreticum, regulari quadam definitione comprehendi, sicut ego existimo, aut omninò non potest, aut difficillimè potest.* Hinc in toto de Hæresibus Libello, quem Augustinus edidit, perfecta Hæreseos, vel Hæretici definitio non reperitur. Alibi tamen, *in Libro de utilitate credendi cap. 1.* Hæreticum ita describit: *Hæreticus est, ut mea refert opinio, qui alicujus temporalis commodi & maximè gloriæ, principatusq; sui gratia, falsas ac novas opiniones vel gignit, vel sequitur.* Et cum paulò generalior videri potuisset descriptio hæc, ipseq; Augustinus monuisset anteà; *Non omnis error Hæresis est*, falsitatem ac novitatem dogmatum Hæreticorum ita restrinxit: *Qui in Ecclesia Christi*, ait L. XVIII. de Civit. DEI c. LI. *morbidum aliquid, pravumq; sapiunt, si correpti, ut sanum rectumq; sapiant, resistunt contumaciter; suaq; pestifera & mortifera dogmata emendare nolunt, sed defensare persistunt, Hæretici fiunt, & foras exeuntes, habentur in exercentibus inimicis.*

§. 3. Nos ut eò rectius Augustinianam Hæreseos & Hæretici definitionem intelligamus, collatis & aliis Ecclesiasticis Scriptoribus, utriusq; requisita seorsim recensebimus. Requirit igitur Augustinus primò, ut dogma hæreticum *morbidum sit, pravumq;*, id est, (cum morbus animi error sit,) ut sit erroneum; Etsi enim veras & orthodoxas sententias, Hæreseos nomine, criminentur hostes, dogma tamen Hæreticum falsa hujusmodi criminatio non facit: unde & primitivæ Ecclesiæ Patres Scommata hæc, quæ Adversarii veritatis eructarunt, parum curare soliti sunt, imò eum demum veri nominis Christianum dixerunt, quem heterodoxi hæreticissimum appellarunt. *Si ab Arianis*, ait Hieronymus ad Marcellum Presbyterum Celedensem, *Hæreticos vocor? Merito.* Ita igitur hæreticum dogma non faciunt, sed iniquitatem suam produnt saltem, qui de fidei nostræ articulis, fundatam in

Sacro

Sacro Codice doctrinam, Hæresin esse, calumniosè scribunt, cujusmodi cavillationibus Pontificiorum scripta abundare solent. Confer *Bellarm. de Eccles. L. IV. c. IX. & Procœmium Catechismi controversiarum, quem Gvil. Bailius Jesuita, jussu Archi-Episcopi Burdegalensis, edidit.* Sed nec Hæresis fuit, quia ipsissima, Mathematicis rationibus demonstrata, veritas, quando Vergilius Juvanensium Episcopus dari Antipodas asseruit, quamvis aliter tunc Zachariæ Pontifici visum fuerit. Rem omnem, uti gesta sit, narrat *Aventinus* Annalium Bojorum L. 3. *Erat Vergilius*, ait, *etiam in disciplinis, quas Mathematicas vocamus, & in Philosophia prophana magis, quàm tum Christiani mores ferebant, eruditus. Ex illius modi literarum scitis, contra opinionem vulgi, & D. Aurelij Augustini, & aliorum forte docuerat, id quod nostro seculo non argumentis investigandum, sed experimentis cognitum est, circumfundi terræ homines undiq;, & conversis inter se pedibus stare, unde Antipodas Græcâ nuncupat voce. Hoc ita acceptum est, quasi Vergilius alium mundum, alios sub terra homines, alium deniq; Solem, aliam Lunam esse adsereret. Bonifacius hæc, velut impia, & Philosophiæ divinæ repugnantia, refutat: Vergilium publicè, privatim arguit, ad recantandum has nænias provocat, efflagitatq; jure suo, ut legatus Germaniæ, ne ille hujusmodi deliramentis sinceram, & simplicem Christi sapientiam polluat, atq; contaminet. Divus Vergilius (ut omnes homines sumus, & nihil est ex omni parte beatum) hac injuriâ, & contumeliâ lacessitus, animum Utilonis Reguli Bojorum, apud quem plurimum valebat, abalienare à Bonifacio, atq; inter eos discordiam, & odium serere conatur. Jactabat etiam à Romano Pontifice designatum Episcopum, qui primus ex his quatuor, quos Bonifacius Bojis consecrarat, decessisset. Divus Bonifacius id Zachariæ Pontif. Maxim. literis conqueritur. Zachariæ quoq; Philosophia Vergilij suspecta esse cœpit. Ipse igitur legatos cum mandatis, & literis ad Utilonem ire jubet, partes suas Bonifacio commendat. VERGILIUM PHILOSOPHUM (si Sacerdos sit, inquit, nescio) AB TEMPLO DEI, ET ECCLESIA DEPELLITO, sacerdotio in Concilio abdicato, si illam perversam doctrinam fuerit confessus. Sidonio quoq; & Vergilio comminatorias scripsit literas Romanus Episcopus, postulavitq;, ut Bonifacio obsequantur. Insuper Regulo Bojorum denunciatum*

tum est, ut Vergilium Romam mittat, ubi Vergilius rationem reddat, ac à Pontifice Romano examine comprobetur. Hactenus vesanum Pontificis Romani, de veritatibus Mathematicis, quas ille Hæreticas dixit, judicium, & quamvis *Lovaniensis Theologus Froymundus, in Vesta*, h. e. tract. de Quiete terræ, pudori Papæ consulere conatus sit, mentis tamen ἀῤῥωςίᾳ eum laborasse, certius est, quam quod vanissimis hominum conjecturis possit infringi.

§. 4. Oportet autem dogma Hæreticum non cuivis veritati, sed divinitus revelatæ, esse contrarium: unde *Hieronymus* in Epist. ad Gal. *Quicunq; aliter Scripturam intelligit*, ait, *quam sensus Spiritus S. flagitat, à quo conscripta est, licét de Ecclesia non recesserit, tamen Hæreticus appellari potest, & de carnis operibus est, eligens, quæ pejora sunt.* Et *August.* Homil. 18. super Johannem: *Natæ sunt Hæreses*, ait, *dum Scripturæ bonæ intelliguntur non benè, & quod in eis non intelligitur, etiam temere & audacter asseritur.* Ita ergo non protinus Hæresis est, quicquid falso asseritur, si adversa decisio in Codice Biblico non extet. Ut etiamsi piè credat Ecclesia, Mariam, postquàm Salvatorem nostrum peperit, mansisse virginem, quando tamen *Antidicomarianitæ, quasi præcipuo quodam in Virginem odiô conceptô*, (quibus verbis *Epiphanius* Hæres. 78. eos describit,) *ut ejus gloriam obscurarent; sive invidiâ, sive erroris tenebris occæcati, quo mortalium animos inquinarent, eo temeritatis progressi sunt, ut Sanctissimam Mariam, post Christum in lucem editum, cum viro suo Josepho consvetudinem habuisse, dicerent*, temeraria quidem & scandalosa ea fuit assertio, Hæresin tamen minimè absolvit, ut ut Veteribus quibusdam, significatum vocis ampliantibus, ita loqui placuerit. Cæterùm uti contra Scripturam asseri quicquam dicitur, non tantùm, quando verba Sectariorum, verbis Scripturæ contraria sunt, sed etiam quando sensui Scripturæ, & legitimis consequentiis, ê ῥητῷ deductis, per contrarias assertiones derogatur fides, ita à contorsionibus Codicis Biblici sedulo cavendum est, nec per easdem Hæreses judicari debent. Unde ridiculum fidetur *Bartoli* judicium: *Si quis diceret, Dominum Imperatorem non esse Dominum & Monarcham totius orbis, esset Hæreticus, quia diceret contra determinationem Ecclesiæ, contra textum Evangelij, dum dicit:* Exivit edictum à Cæsare Augusto, ut descri-

describeretur universus orbis. Et hujusmodi sequelarum pleni sunt Romanensium Libri, postquàm & Juri Canonico tales τὰ ἑτερηνείας inseruerunt, ê quibus Hæreses dijudicant. Ut exemplô declaremus rem, *D. 22. c. Omnis* ita decernunt: *Non dubium, quia quisquis cuilibet Ecclesiæ, jus suum detrahit, injustitiam facit; Qui autem Romanæ Ecclesiæ privilegium, ab ipso summo omnium Ecclesiarum capite traditum, auferre conatur, hic procul dubio in Hæresin labitur, & cum ille vocetur injustus, hic est procul dubio dicendus Hæreticus.* Ubinam quæso Summum omnium Ecclesiarum caput, Ecclesiæ Romanæ, infallibilitatis & eminentiæ super omnes alias Ecclesias, privilegium, quô Pontificii gloriantur, in universa Scriptura tradidit, ut oppugnans illud, Hæresin proponere, dici possit? Nisi verba Spiritus S. Canonistæ torqueant, nullum certè locum, quô id evidenter probent, allegare poterunt: & desperatam esse rem, sine dubio *Bellarminus* agnovit, quando Propositionem hanc: *Romana particularis Ecclesia non potest errare in fide,* ne conatus quidem est ê Scripturis probare, sed in corrumpendis quorundam patrum dictis se exercuit. *V. Lib. 4. De Rom. Pont. c. IV.*

§. 5. Cæterùm etsi omnis, circa veritatem, divinitus revelatam, error periculosus sit, nisi tamen is fundamentum fidei evertat, nondum Hæresin dixerunt Veteres. Nam & Augustinus *pestifera & mortifera dogmata*, ut defendantur ab Hæretico, requirit. Quare laudare non possumus, quando circa finem secundi, à Nativitate Christi, Seculi, Victor Romanus Episcopus, ob solam de Paschate controversiam, Asiaticis Ecclesiis Hæreseos notam inurere, easdemq; anathemate percutere ausus est. Quos temerarios fastosi Pontificis conatus graviter perstrinxerunt Asiatici non tantùm, sed nec cœteris in Occidente Episcopis, placuerunt ista, uti *Eusebius* Histor. Eccles. L.5. c.24. annotavit. Victorem *igitur*, ait, *magnoperè adhortabantur, ut pacis, concordiæ & charitatis erga proximos diligentem curam haberet. Quorum verba, utpote Victorem acrius & acerbius coarguentium, scriptis prodita adhuc extant. Inter quos Irenæus, quanquam per Literas scriptas, ex persona fratrum in Gallia, quibus præerat, tradidit; Mysterium Resurrectionis Domini solo die Dominico recolendum quidem*

esse

esse: Victorem tamen de hoc, videlicet, ne tam multas Ecclesias omnino propter traditionis, ex antiqua consvetudine inter illas usurpata, observationem, à corpore universæ Christi Ecclesiæ penitus amputet, appositè & convenienter admonuit. Allegavit insuper antiquissimam de hac lite historiam: *Presbyteri,* ait, *ante Soterem, qui Ecclesiæ, cui tu jam praees, præficiebantur, Anicetum dico, Pium, Hyginum, Telesphorum, Sixtum, licet neq; ipsi hoc festum eo die, quo Episcopi Asiæ observarent, neq; aliis post se ita observare permitterent: nihilominus tamen cum Episcopis illarum Ecclesiarum, in quibus ita observabatur, ad se accedentibus, pacem inter se & concordiam perpetuo retinuerunt, ac nunquam, propter varium illius festi observandi modum, fuere ulli aliquando ab Ecclesia ejecti: Sed presbyteri illi, qui te anteiverunt ætate, tametsi minimè illud ita observabant; his tamen Episcopis, qui in aliis Ecclesiis idem sic observabant, Eucharistiam miserunt. Atq; cum Beatus Polycarpus, Aniceto Episcopatum administrante, Romam adventaret, cumq; ille & Anicetus de aliis rebus, de quibus inter se discrepabant, pauca contulissent, confestim pax fuit inter eos conciliata: quin pro hoc festo observando, quod controversiæ caput videbatur, charitatis vincula neutiquam ruperunt. Neq; tamen Anicetus Polycarpo poterat persvadere, ut suum observandi morem deponeret, neq; contra Polycarpus Aniceto persvasit, ut consvetudinem Asiaticam ullô modô observaret.* E qua ipsa relatione liquet, non omnem dissensum in Ecclesiasticis negotiis, Hæresin judicasse Veteres, vel ob levem dissensum pacis vincula rupisse, sed necessaria ad salutem dogmata discrevisse à reliquis, non quod ullos, in rebus, negotia Sacra & Ecclesiastica concernentibus, errores parvi ducerent, vel de veritate cum falsitate transigerent, sed quod non protinus de salute desperarent eorum, quibus circa fidem, vel etiam Scripturæ interpretationem, humani quid accidisset, cum ex parte cognoscamus in hac vita, & ex parte prophetemus *1. Cor. XIII. 9.* Et quamvis posteà Gratianus, Valentinianus, & Theodosius AAA. rigidiores fuisse videantur, cum in *Codice Tit. de Hæreticis & Manichæis L. 2.* sequens decretum iisdem tribuatur: *Hæreticorum autem vocabulo continentur, & latis adversus eos sanctionibus succumbere debent, qui vel levi argumento, à judicio Catholicæ Religionis & tramite, detecti fuerint deviare;*

jam-

jamdudum tamen animadverterunt Interpretes, definitionem hanc Hæretici nimis latam esse; Imò ipsimet AAA. *L. 1. C. de Summa Trinitate*, Catholicos & Hæreticos ita definiunt: *Cunctos populos volumus, ut secundum Apostolicam disciplinam, Evangelicamq; doctrinam, Patris & Filij & Spiritus sancti unam Deitatem sub pari majestate, & sub pia Trinitate credant. Hanc legem sequentes, Christianorum Catholicorum nomen jubemus amplecti, reliquos verò dementes, vesanosq; judicantes, hæretici dogmatis infamiam sustinere, divina primùm vindicta, post etiam motus animi nostri, quem ex cœlesti arbitrio sumpserimus, ultione plectendos.* Minimè omnium Canonistarum definitionem, quâ Hæresin illi vocant, transgredi Romanæ sedis præcepta, primitiva Ecclesia approbavit, ut novitatem manifestò sapiat, quando non dogmata pestifera & mortifera cum Augustino, sed decretis Pontificum contraria, ad Hæresin requirunt, ita ut Ecclesia Romana, quam per Catholicam intelligunt, definitionem Hæreseos, *quam Philippus à Sanctissima Trinitate Carmelita Discalceatus, provinciæ Sanctæ Theresiæ in 2. secundæ p. 250.* cum magna Casuistarum turba, solam legitimam esse disputat, ingrediatur: *Hæresis*, ait, *est error pertinax, Catholicæ fidei manifeste contrarius, in eo, qui fidem Christi profitetur.* Imò Celeberrimus ille Cæsareæ, Regiæq; Pragensis Universitatis Cancellarius *Rodericus de Arriaga Tom. V. Curs. Theol. Disp. 20. Sect. 2. p. 285.* ne quidem abnegationis mysteriorum fidei, in Hæreseos definitione, mentionem fieri debere contendit, quando ita scribit: *Hæresis eo ex capite formalissimè contrahitur; Non quod Ecclesia, aut Trinitas, aut hoc vel illud mysterium negetur; Sed quod notis & motivis prudentibus credibilitatis, hîc & nunc obligantibus voluntatem, ut obediat, non tamen cedat voluntas, sed potius contrarium credat verum.* Id quod alibi, Sectione 3. subsect. 1. ita explicat: *Unô verbô dicimus, eam propositionem esse hæreticam, quæ est apertè contra sensum Ecclesiæ.* Enim verò quam ineptum est, normam veritatis, cujus confessio ad salutem necessaria, ejus Ecclesiæ definitionem facere, quæ omni infallibilitatis privilegiô destituitur non tantùm, sed & Præsides habuit, Hæresium manifestô convictos, eôdemq; nomine, per Synodalia Decreta, quondam rejectos, quale illud Concilii V. Generalis, quod ipsimet

met Pontificii numerant, indubitatè fuit, quô *Vigilius*, ut Monophysita depositus est. Et in Concilii VI. Generalis Actis leguntur sequentia: *Anathematizamus Honorium, qui hanc Apostolicam Ecclesiam non Apostolicæ traditionis doctrinâ illustravit, sed profanâ proditione immaculatam fidem subvertere conatus est.* Sic in Jure Canonico *d. 19. Can. Anastasius Secundus*, expressè dicitur, Pontificem hunc, Photini partibus favisse, ut de *Zepherini* Montanismo, *Marcellini* Paganismo, *Liberij* Arianismo, & sexcentis aliis, hac vice non dicamus. Tantùm abest, ut præ Augustino, Canonistas Pontificios, in requisitis Hæreseos recensendis, sequi velimus.

§. 6. Postquam de Hæreseos constitutione, è mente Veterum Scriptorum, constat, quem Hæreticum illi dixerint, indagare non erit difficile. Priusquàm igitur famosô Hæretici titulô reum citarunt, ad doctrinam ejus respexerunt, an *mortifera & pestifera esset eadem*, uti Augustinum toties audivimus, seu an non acquiesceret sanis sermonibus Domini nostri Jesu Christi, & ei, quæ secundum pietatem est, doctrinæ *1. Tim. VI. 3.* In quo accurato examine, si ipsum salutis Christianorum fundamentum destrui animadverterent, de Hæresi quidam constabat satis. Ut autem Hæretici dogmatis infamiam quis sustineret, Augustorum phrasi, seu ut quis *Hæreticus* diceretur, requirebatur insuper, ut in Ecclesia Christi aliquando extitisset; Ita enim denuò *Augustinus: Qui IN ECCLESIA CHRISTI*, ait, *morbidum aliquid pravumq; sapiunt &c.* Quo referebant Pauli dictum: Δεῖ γὰρ καὶ αἱρέσεις ἐν ὑμῖν εἶναι, ἵνα οἱ δόκιμοι φανεροὶ γένωνται ἐν ὑμῖν. *Nam oportet & Hæreses esse INTER VOS, ut qui probati sunt, manifesti fiant INTER VOS. 1. Cor. XI. 19.* Et tanto minus de hoc Hæretici requisito, vel ipsimet Canonistæ, & Inquisitores Hispani dubitare possunt, quanto clarius id Doctor eorundem Angelicus *Thomas* expressit, dum *2. secundæ*, de fide agens, & ejus opposito, Hæresin definivit, quod sit *infidelitas in eo, qui suscepit fidem in manifestatione veritatis.* Non equidem nos fugit, celebrem Cypri Episcopum, & Hæreticorum malleum, *Epiphanium*, vocis hujus usum vehementer ampliasse, dum in Panario sub XX. priores Hæreses ita recenset. *I. Barba-*

rismus

risinus. II. Scythismus. III. Hellenismus. IV. Judaismus. V. Stoici. VI. Platonici. VII. Pythagorei. VIII. Epicurei IX. Samaritæ. X Esseni. XI. Sebuæi. XII. Gortheni. XIII. Dosithei. XIV. Sadducæi. XV. Scribæ. XVI. Pharisæi. XVII. Hemerobaptistæ. XVIII. Nazaræi. XIX. Osseni. XX. Herodiani; Attamen vel ipsemet operum Ejusdem Patris editor, *Dionysius Petavius* in Animadvers. p. 2. monuit, Hæresis nomen latissimè in quibusdam ab Epiphanio usurpari; nec ad Theologorum normam, vocabuli usum istius exigi, à quibus, quid propriè sit Hæresis ac quantum reliquis ab Sectis differat, subtilius atq; enucleatius declarari soleat. Quod si igitur ἀκρίβειαν, quam hodierni Scriptores cum quibusdam antiquis exigunt, sequi velimus, Hæreticum dogma, à Judæo, vel Pagano propositum, non Hæreticum, sed Infidelem arguet. Quam distinctionem nec Inquisitores Pontificii possunt negligere; Nam ad solos Hæreticos, nequaquam verò ad Infideles, Jurisdictionem suam extendunt, *cum Ecclesia judicium in neminem exerceat, qui non prius in ipsam, per Baptismi januam, fuerit ingressus.* Quid enim mihi, *inquit Apostolus*, de iis, qui foris sunt, judicare? *Secus est de Domesticis fidei, quos Christus Dominus lavacrô Baptismi sui corporis membra semel effecit: Nam hos si se posteà crimine aliquô contaminaverint, non jam repetito baptismo ablui, cum idem Ecclesia Catholica nulla ratione liceat, sed ante hoc tribunal, tanquam reos sisti voluit &c.* uti in *Concilio Tridentino Sess. XIV. cap. 2.* legitur.

§. 7. Requiritur insuper, ut ab Hæretici dogmatis propagatione, Hæreticus quis vocetur, ut errorem semel mente conceptum, & aliis propositum, pertinaciter tueatur; Ita enim ipsemet Paulus nos informat, Hæreticum semel atq; iterum salutari monitô corrigendum esse, *1. Tim. 3. 8.* & *Augustinus*, in citata toties & probata nobis Hæretici descriptione, *resistere contumaciter, suaq; pestifera & mortifera dogmata emendare nolle, sed defensare potius*, requirit. Et alibi *Epistol.* nempe *162. Qui sententiam suam*, ait, *quamvis falsam atq; perversam, nullâ pertinaci, animositate defendunt, præsertim, quam non audaciâ præsumptionis suæ peperunt, sed à seductis, atq; in errorem lapsis parentibus acceperunt, quærunt autem cautâ solicitudine veritatem, corrigi parati, cum invenerint, nequaquàm sunt inter Hæreticos deputandi.* Et quamvis In-

quisitores, in hac ipsa de Hæresi & Hæreticis materia, multiplices errores aliàs committant, inter quos is minimus non est, quando, neglecta correptione fraternâ, errantes, promiscuè omnes, ad Tribunal trahunt inquisitorium, præsumentes cum *Simanca in Enchir. Tit. XXIII. n. 7.* quod omnis, Hæreticam doctrinam proponens, pertinax sit, & ad dictum Christi *Matth. XVIII.* cum *Salmerone* respondentes. *Regulam Ecclesiæ esse conformiorem judicio & rationi naturali; Non præsumi autem Christum voluisse quicquam ordinare contra jus naturale, &c. Ergò regulam Christi non valere contra regulam Ecclesiæ;* Theoretici tamen apud Pontificios veritati, Scripturæ Sacræ dictis & Patrum sententiis munitæ, lubenter se submittunt: *Hæreticus,* inquit Emmanuel Sa in Aphor. Confess. p. 176. *non est censendus, qui ex infirmitate animi de fide dubitat. In dubio enim non est pertinacia, quæ ad Hæreticum requiritur.* Atq; hæc causa est, ob quam majores nostros, qui ante B. Lutheri ministerium sub Papatu vixerunt, promiscuè omnes, ut Hæreticos execrari non possimus, quamvis Seductoribus, & qui divinitus excitatis veritatis vindicibus, præfractè obstiterunt, patrocinari non velimus; Plurimis enim monitores defuerunt, quorum neglectus pertinaces arguit. Unde, & ut testarentur Majores nostri, quam procul semper ab Hæreticis propria pertinacia abfuerint, B. Luthero, meliora docenti, centuriatim accesserunt, ut ipsimet Pontificii Scriptores de uberrima Evangelii messe invidiosè conquerantur: *Quis ignorat,* ait tumidus & indignabundus Ecclesiæ Romanæ Hyperaspistes Bellarminus, in oratione, quam anno M D LXXVI. in Gymnasio Romano habuit, *pestem Lutheranam, in Saxonia paulo ante exortam, mox Germaniam penè totam occupasse: inde ad Aquilonem & Orientem profectam, Daniam, Norwegiam, Sveciam, Gothiam, Pannoniam, Hungariam, absumsisse: tum ad Occidentem & Meridiem pari celeritate delatam, & Galliam, Angliam, Scotiam, florentissima quondam regna, brevi tempore, populatam: Ad extremum Alpes transcendisse & in Italiam usque penetrasse, &c.?* En quam solicitè, dum denegat Majoribus nostris pertinaciam Bellarminus, ab Hæretici infamia eosdem simul liberat? Qui enim tam avidè sinceros Evangelii ministros secuti sunt, pertinaciæ, Hæreticis propriæ, accusari

nequa-

nequaquam possunt. Atq; huc non ineptus *Andreæ Ramsæi Pastoris Edenburgensis* discursus, quem in Paræneſi Irenica, de pace inter Evangelicos procuranda, Collegarum & suo nomine ad *Johannem Spotswodum ArchiEpiscopum Sanct-Andræanum, totius Scotiæ Primatem & magnum Regni Scotiæ Cancellarium*, scripta, proposuit, dum inter Hæresin in materia & forma distingvit, atq; illam vocat, quando abest pertinacia, hanc quando adest. *Galathicæ & Corinthiacæ Ecclesiæ*, ait, *materia tenus in palmariis fidei articulis errarunt, absuisse tamen pertinaciam res ipsa probat, quod ab Apostolo in sanam mentem revocati sint.* Ita ergò & Majores nostri veritati cognitæ pertinaciter non restiterunt, quam & sangvine suô, informati melius, obsignarunt, ut in Catalogo Testium veritatis, à *Matthæo Flacio* edito, nomina eorundem consignata legamus. Sed & alia insuper ratione, si veræ sunt Jesuitarum hypotheses, majorum nostrorum plurimi, qui sub Papatu olim vixerunt, ab Hæresi absolvi, vel excusari possunt. *Johannes* enim *de Dicastillo Societ. Jesu* de Censuris & Pœnis Ecclesiasticis Tractat. X. Disp. XLIV. n. 763. eum tantùm Hæreticum dici propriè contendit, qui est pertinax, non verò qui *per ignorantiam vel metum incidit in Hæresin, forsitan externam tantum*. Et ex hac Hypothesi *Liberium Papam*, qui metu mortis cum Arianis communicavit, & decreto adversus Athanasium lato, subscripsit, excusare conantur Duumviri *Bellarminus* & *Baronius*, ille quidem *L. IV. de Romano Pontif. c. IX. Liberius*, ait, *Hæresin non docuit, nec Hæreticus fuit, sed solum peccavit actu externo.* Item: *Quod Liberius Hæreticus non fuerit, docet Sanctus Athanasius, ubi dicit, Liberium invitum & coactum, vi tormentorum fecisse, quod fecit, nec esse censendam ejus sententiam, quam minæ & terrores extorserant, sed eam, quam protulit, cum liberos haberet affectus.* Hic verò, quamvis Tom. 3. Annal. ad an. 357. lapsum Liberii fateatur: *Damnatô Photino*, ait, *in Concilio Sirmiensi & scripta adversus eum prima illa fidei professione, tentavit Constantius per Demophilum & Fortunatunum Liberium, adhuc exulem Berœæ existentem, ut sententiæ, adversus Athanasium latæ, subscriberet, atq; decreta fidei, in Sirmiensi Concilio scripta, susciperet: Cum ille, qui instar Samsonis validè adversus impios Philistæos ac strenuè decertaverat & usq;*

adeò ipsos impetus fregisset Imperatoris, atq; Arianorum phalanges tolerantiâ exilij superasset, exciso, nescio quo pacto, ab ejus vertice fortitudinis crine, hebetatoq; prorsus robore pristino Sacerdotalis constantiæ, exurgit imbellis & dat turpiter manus, ipsum quærentibus adversariis; Hæreticum tamen Liberium minimè dicendum esse, idem *Baronius Num. XLVI. seqq.* contendit: Quod si igitur à pertinacia, & consequenter ab Hæresi, Pontificem Romanum, qui Oecumenici Episcopi titulum sibi arrogat, solius exilii metus liberare potuit, uti Jesuitas, quamvis invitâ veritate, docentes audivimus, quanto minus ii, qui sub Tyrannide Papali, ergastulis quasi inclusi, & *Waldensium, Savanorolæ, Johannis de Vesalia, Hussi, Hieronymi Pragensis*, & similium, per durissimos cruciatus interfectorum, exemplis territi, AntiChristo Romano palam, atq; in os contradicere ausi non sunt, pertinaces protinus, & ad unum omnes Hæretici, dicendi erunt? Atq; hæc, uti occasione pertinaciæ, ad Hæreticum requisitæ, pro Majoribus nostris adducta hactenus sunt, ita simulatores & silentiarios, qui de fide interrogati mussitant, vel cothurnatas confessiones edunt, minimè laudamus; Semper enim animo nostro Christi obversari debet sententia: *Omnis, qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego illum coram Patre meo, qui in cœlis est. Qui autem negaverit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo, qui in cœlis est, Matth. X. 32. 33.* Item: *Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad saultem Rom. X. 10.*

§. 8. Præter requisita Hæretici necessaria, Accidentia quædam communia Ecclesiastici Scriptores nominare solent, inter quæ primô locô *Superbia & ambitio* poni solent: *Hæretici*, ait, *Hieronymus* Comment. in Os. cap. 2. *matrem iniquitatis suæ habent superbiam*; Et *Augustinus* de utilitate credendi cap. 1. ita Hæreticum describit, quod sit, *qui alicujus temporalis commodi, & maximè gloriæ, principatusq; sui gratia, falsas ac novas opiniones vel gignit, vel sequitur.* Ita *Valentinus*, spe occupandi Episcopatum excidens, Hæresiarcha factus est. *Speraverat*, (scribit *Tertullianus* adversus Valentinianos,) *Episcopatum Valentinus, quia & ingeniô poterat & eloquiô. Sed alium ex martyrij prærogativa loci potitum indignatus, de Ecclesia autenticæ regulæ abrupit, (ut*

solent

ſolent animi propriorati exciti, præſumtione ultionis accendi) ad expugnandam converſus veritatem & cujuſdam Veteris opinionis ſemini nactus colubroſo viam delineavit &c. Ita dum Epiſcopum ſuum ſuperbè contemnebat *Arius*, eoq; doctior videri deſiderabat, in graviſſimam Hæreſin prolapſus eſt, & multa alia ambitioſis Hæreticorum documenta allegari poſſent. Accedit adhæc, quod *Sophiſtica & verborum cura* Hæreticorũ ſuperbiam armare ſoleat, quemadmodum id denuo exemplo ſuo *Arius* docuit. Unde *Hieronymus* in Oſ. cap. X. *ſpumantia verba & artificioſi atq; elegantis mendacij curam* Hæreticis tribuit, & *Vincentius Lirinenſis* Hæreticos *VERBOSOS* dixit. Atque hanc Sophiſticam ſuam, *in Scripturis corrumpendis*, imprimis exercent; Alius manu Scripturas, alius ſenſu expoſitiones intervertit, uti *Tertullianus* de Præſcriptionibus Hæreticorum loquitur. Quod ſi verborum claritatem commentitiam expoſitionem intervertere animadvertant Hæretici, tantùm abeſt, ut cedant veritati, ut vel ipſam Scripturam potius rejiciant; *Hæretici*, ait, *Irenæus* L. III. cap. 1. *cum ex Scripturis arguuntur, in accuſationem vertuntur ipſarum Scripturarum, quaſi non rectè habeant, neq; ſint ex autoritate &c.* In locum igitur Scripturæ Traditiones ſubſtituunt, vel aliud quoddam peregrinum principium; Ita *Cerinthus* revelationes, velut à magno Apoſtolo acceptas, jactitavit, teſte *Auguſtino* Homil. 96. in Johannem; Ita pleriq; Hæretici in primitiva Eccleſia, Apocryphas & ſuppoſititias traditiones, tanquam ab Apoſtolis acceptas, allegarunt; Ita in hunc diem usq; Pontificii Scriptores docent: *Traditio Eccleſiaſtica*, ait *Lindanus* de Optim. Genere Interpret. præfat. *omnis planè noſtræ Chriſtianæ Religionis eſt puppis & prora, indubitatumq; ſalutis & caſtrum & propugnaculum, quod eâ ſalvâ omnis doctrina Scripturarum etiam perditarum atq; exuſtarum & deletarum conſiſtat ſalva &c.* Atq; ab his & ſimilibus inſtitutis Hæretici à Scriptoribus Eccleſiaſticis paſſim deſcribuntur, ut ita, quos Hæreticos illi dixerint, in obſcuro eſſe nequeat.

§. 9. Poſtquàm de Hæreſeos & Hæreticorum conſtitutione dictum eſt ſatis, nunc quæ circa hos primitivæ Eccleſiæ praxis fuerit, explicandum. Et Veteris Teſtamenti tempore, quæ fuerit eos tractandi ratio, qui à fide deficientes ſeducere quoq; alios

cona-

conabantur, ê sequentibus, ab ipsomet DEO promulgatis constitutionibus, satis apparet. *Propheta iste, aut somnians somnium iste plectitor morte, quia suasit apostasiam contra Jehovam DEum vestrum; qui eduxit vos ê terra Ægypti, & qui redemit vos ê domo servorum, depulsurus te à via quam præstituit tibi Jehova DEus tuus, ut ambulas in ea: ita sustuleris illud malum ê medio tui. Si clam incitet te frater tuus filius matris tuæ, aut filius tuus, aut filia tua, aut uxor charissima tibi, aut amicus tuus, qui est sicut tu ipse, dicendo, eamus & colamus Deos alienos, quos non noveras tu aut majores tui. E diis populorum, qui sunt circa vos, propinquorum tibi, aut longinquorum abs te; ab una extremitate terræ usq; ad alteram extremitatem ejus. Ne acquiescito illi, neq; auscultato illi; neq; parcito oculus tuus illi, neq; clementia utitor, neq; celato illum: Sed omninò occidito illum, manus tua primum esto contra illum, ut morte adficias illum; posteà verò manus totius populi: Et obrues eum lapidibus, ita ut moriatur; quia quæsivit te depellere à Jehova DEO tuo; qui eduxit te ê terrâ Ægypti ê domo servorum. Ut audiant omnes Israëlitæ & timeant: nec pergant ulli facere secundum rem malam hanc in medio tui. Deut. XIII. 5. seqq.* Quamvis autem Sangvinarii adversus Hæreticos Consiliarii, ad hanc DEI constitutionem provocare soleant, quod tum ex iis, quæ *Bellarminus* L. 3. de Laicis cap. XXI. disputat, tum ex Interpretum Pontificiæ partis, annotationibus, tum deniq; ex Inquisitorum praxi, luculenter apparet, omni tamen legitimâ consequentiâ discursus eorundem carent. Nam Divina illa Sanctio ad Politiam Mosaicam pertinebat, unde & phrasibus restrictis, & singularibus, ad Judæos pertinentibus, æquitatis rationibus, explicatur, nec in Novo Testamento unquàm repetitur, in quo non populus Φιλείδωλος, qualis erat Judaicus, in exemplum omnibus hominibus, ut ad eundem se aggregent, proponitur; Sed sine personarum respectu, in quavis gente, se timentes acceptos habet DEus, *Actor. X. 34.* prætereà non de Hæretico simplici, sed idololatra, qui quantum in se est, notitiam de DEO, naturæ suæ insitam, & idolorum cultum accusantem, extingvere laborat; itemq; de blasphemo & Seductore seu publica pernitie ibidem agitur. Quod similiter in exemplis, quæ ad executionem hujus negotii, nonnulli referunt,

runt, è Mosis scilicet & Eliæ Historia, observamus; Magnum enim discrimen inter Judæos, post recentem stipulationem & pactum, solennissimè cum DEO initum, ad idololatriam deficientes, itemq; inter Baalitas, & hodiernos Hæreticos est. Utramq; insuper cladem peculiari DEI mandato & instinctu peractam esse, ex *Exod. XXXII. 27.* & *1. Reg. XIX. 10.* satis apparet; Unde & alteram executionem Levitæ susceperunt, alteram Elias ipse, quale quid recentiores Hæreticidii defensores, Sacris ordinibus addicti, imitari non audent.

§. 10. DEI igitur T. O. M. constitutiones, in Novo Testamento publicatæ, secundum quas Praxis Ecclesiæ Christianæ circa Hæreticos examinanda unicè est, ita sonant: *Sinite Zizania & triticum simul crescere, usq; ad messem, & tempore messis dicam messoribus; Colligite primùm Zizania, & ligate ea in fasciculos, ad exurendum ea; Triticum verò cogite in horreum meum* Matth. XIII. 30. & Matth. XVIII. 17. *Qui Ecclesiam audire neglexerit, sit Tibi instar Ethnici & publicani.* Item: *Hæreticum hominem, post unam & alteram admonitionem, repelle: Ut qui noris eversum esse eum, qui sit ejusmodi & peccare, ut qui suopte judicio sit condemnatus.* Tit. III. 10. 11. Et quamvis de Novi Testamenti temporibus sequentia *Zacharias* prædixerit: c. XIII. 3. *Erit, cum prophetaverit quispiam amplius, ut dicant ei pater ejus & mater ejus, qui genuerunt eum; Non es victurus, quia falsitatem locutus es in nomine Jehovæ, & transfigent eum Pater ejus & mater ejus, qui genuerunt eum, cum prophetaverit, &c.* Confodere tamen & transfigere illud, non de corporis nece, intellexerunt veteres, sed quemadmodum arma militiæ nostræ non esse carnalia, legerant alibi *2. Cor. X. 4.* ita & hîc eorundem usum eminere, animadverterunt. Gladio igitur Spiritus confodere, seu transfigere periculosè in fide errantem, & contumaciter resistentem, anathematis fulmine percutere, satius duxerunt, ut alienatum se à vitâ, quæ ex DEO est, *Ephes. IV. 18.* nec partem habiturum in altera vita, sentiens, *erubescat* & ad saniorem mentem redeat, quæ ipsius Spir. S. explicatio est *vers. 4.* Quamvis item Ananias capite luerit commissum scelus, *Actor. V. 5.* quamvis Elimas, ad Pauli tonitrua, oculorum usum amiserit, *Act. XIII. 11.* Facta tamen illa nec imitari nobis

 licet,

licet, nec eadem Ananiæ, itemq; Elimæ cum Hæreticis est ratio, nec gladii ferrei, sed verbi usus, contra impostores, exemplis hisce comprobabitur.

§. 11. Quemadmodum autem primum Novi Testamenti Seculum vere aureum fuit, cum Ecclesia παρθένος καθαρὰ καὶ ἀδιάφθορος, virgo integra & incorrupta, uti ab *Hegesippo* apud *Eusebium* L. 3. Histor. Eccles. c. 32. & L. 4. c. 22. vocatur, mandata Christi unicè secuta sit, ita speciatim Hæreticorum censura eô seculô & subsequentibus quibusdam, non nisi verbô, precibus, pertinacium item detestatione, ac fugâ, peracta est. Certè equidem fundamentum salutis, quantum in se, evertere, innumeros seducere, & Ecclesiam, pretiosô Christi sangvine acquisitam *Act. XX. 28.* concutere, non exigua culpa est, & tanto gravior, quanto animarum salus hujus ævi bonis præstat. Atque ideò omni tempore exosum in Ecclesia Hæretici nomen fuit, & dicti eô, Gentilibus pejores judicati sunt; *Nam Spiritus immundus*, ait *Chrysostomus* in Matth. XII. *ejicitur è Gentilibus, qvum fiunt Christiani; sed redit, cum è Christianis fiunt Hæretici. Et tum novissima eorum pejora sunt prioribus. Hæreticos enim Gentilibus esse pejores, nemo dubitat, cum Gentiles per ignorantiam Deum blasphement: Hæretici autem per Scientiam lanient veritatem.* Et *Athanasius* in Epistola ad solitariam vitam agentes, *Hæreticos nec Ethnicorum nomine, qui certam & constantem religionem tenuerint, dignatur; Tantum*, inquit, *abest, ut eos Christianos appellare velim.* Quamobrem uti Hæreticorum nomen & rem Orthodoxi vehementer execrati sunt; unde *Hieronymus* ad Pammachium: *Nolô in suspicione Hæreseos quenquam esse patientem, ne apud vos, qui ignorant innocentiam ejus, dissimulatio conscientiæ judicetur, si taceat*; Et *Ruffinus*: *Unam notam hæreseos*, ait, *qui dissimulat, non est Christianus*; Ita novarum de fide opinionum Autoribus fortiter iverunt obviam. *Non negligatur* monet *Augustinus* L. 3. contra Petilianum c. 4 *Ecclesiastica disciplina, nec permittatur quisq; facere, quod velit, sine ulla correptione & medicinali vindicta, & sanabili lenitate, & charitatis severitate: Nam ubi erit illud Apostoli: Corripite inquietos, &c. Videte, ne quis malum pro malo reddat, 1. Thess. V. 15. Satis ostendit, non esse mali pro malo redditionem, corri-*

pere inquietos, quamvis pro culpa inquietudinis reddatur pœna correptionis. Armis igitur Spiritualibus veritatis hostes oppugnarunt olim, monendo Hæreticos, errores eorundem confutando, rem ad Ecclesiam deferendo, pertinaces & invincibiles à Sacris removendo, vel suspendendo, excommunicando, Fraternitatem renunciando; anathema deniq; denunciando.

§. 12. Ut de singulis primitivæ Ecclesiæ adversus Hæreticos censuris dicamus quædam; Educatos quidem in hostico & qui in Heterodoxorum castris jamdudum stipendia meruerant, eô locô habebant fideles, quô digni erant, id est, non fratrum instar monebant multùm, sed ut hostes professos & publicos execrabantur. Ita enim de fraterna correptione discipulorum *Arii*, *Nestorii* & similium Seductorum, in cœtu hostium degentium, in Historia Ecclesiastica nihil omninò legimus, cum advenientibus aliunde & doctrinam sanam non afferentibus, secundum Apostoli doctrinam, nec AVE dicendum sit, *2. Johann. vers. 10.* In Orthodoxo verò cœtu, si quem error occupasset, non protinus anathematis fulmen in eum vibrarunt pii, sed ad Christi mandatum, modestâ, amoris plenâ & acceleratâ correptione, in veritatis viam reducere eum conati sunt, nec ab initio statim separarunt se à consortio eorum, quos fraternâ correptione corrigi posse senserunt, uti *Augustinus* contra Epistolam Parmeniani loquitur; Egissent enim aliàs non tantùm adversus Christi regulam, quam *Matth. XVIII. 15. seq.* Christianis commendavit, sed & contra iteratas Apostolorum exhortationes: *Fratres, si quis deprehendatur* ἐν τινι παραπτώματι *in aliquo delicto, Vos qui spirituales estis, corrigite eum in spiritu lenitatis Gal. VI. 1. Si quis non obedit verbo nostro, nolite eum quasi inimicum existimare, sed corripite ut fratrem, 2. Thess. III. 15. Hæreticum hominem* μετὰ μίαν καὶ δευτέραν νουθεσίαν *post unam & alteram correptionem de vita, Tit. 3. 10.* At quæ verba ita *Chrysostomus* Tom. IV. Operum p. 707. Edit. Antwerp. commentatur: *De his loquebatur, de quibus corrigendis super erat spes, ac de his, qui simpliciter reluctabantur, non adversandi affectu, sed studiô discendæ veritatis. Ubi verò manifestus fuerit omnibus atq; conspicuus adversarius veritatis, cur obsecro pugnas in cassum? Cur aërem cædis? Quid verò est, quod ait, cum sit*

 à seipso

à seipso damnatus? Quia scilicet profectò dicere non potest; Nemo corripuit. Ita legimus *Cyprianum* Novatum monuisse priùs, quàm eidem Christiani titulum denegarit, pronuncians: *Christianus non est, qui in Christi Ecclesia non est, Confer Euseb.* Lib. VI. c. XXXV. Ita Marcellum, Photini partibus addictum, Episcopi, Hierosolymis congregati, fraternè, nec sine fructu, monuerunt, *ad pudendum enim inductus, Librum, in quo Hæretica proposuerat, se combusturum esse promisit*, uti *Socrates L. I. Histor. Eccles. c. XXIV.* annotavit, unde & Athanasius Marcellum hunc inter eos recensuit, qui se purgassent, teste *Epiphanio Hær. LXXII.* Similiter blandi hujusmodi alloquii, & fraternæ prorsus correptionis exemplum, in Historia Pelagiana invenimus; ad Autorem enim hujus Sectæ, Pelagium, Epistolam quondam Augustinus scripsit, in qua eum *dilectissimum & desideratissimum Fratrem* non semel appellavit, ea quidem cum intentione, ut Pelagium ab errore revocaret, quô dona DEI viribus humanis dicebatur asserere; Quem Epistolii sensum & Scopum ipse *Augustinus L. de Gestis Pelagij c. 26. & 29.* exposuit. Ita & Alexandrinæ Ecclesiæ Episcopus *Cyrillus*, tum alibi, tum in Apologia imprimis ad Theodosium Imperatorem, annotavit, *Postquam Nestorius*, ait, *suis etiam literis, sanctissimæ Romanæ Ecclesiæ Episcopo Cælestino, animi sui morbum manifestavit, non est passus durum ac severum judicium, sed admonitus potius, ut à prava, quâ laboraret, opinione discederet, inque locum hujus rectam & inculpatam fidem eligeret. Admonitus autem non semel tantum, sed & sæpè numero.*

§. 13. Cæterùm quamvis præcipitem in hoc arduo negotio neminem esse deceat, nec segnes tamen in eodem esse convenit, quin potius solicitâ curâ malum in herba opprimere Orthodoxos decet. Hæreseos enim morbus, instar cancri, occultè, sed celeriter serpere, & velociùs, quam morum vitia, integros cœtus solet corrumpere. Qua de re Ecclesiastica Historia, præter quotidianam experientiam, certissimos nos reddit. Vix enim in Patrum Scriptis exemplum quis reperiet, quô doceri possit, pœnituisse Orthodoxos, quod ad rumorem, de nova Hæresi, suspectos in hac causa fraternè monuissent; Plurima ex adverso documenta præsto sunt, doluisse posteà etiam oculatissimos Scriptores,

res, quod contagioso Hæreseos morbo nimis sero mederi conati sint. *Epiphanius* certè in Dimœritarum Hæresi, quam loco 77. recenset, vehementer conqueritur, quod Apollinarem Hæresiarcham, optima quævis de eo præsumentes, non correxerint citius: *Egregius ille*, ait, *ac venerabilis senex, quem nos, & beatæ memoriæ Papa Athanasius, imò verè Catholici omnes unicè dileximus, Apollinaris, hujus Dimœritarum dogmatis, autor ac propagator extitit. Ac principio quidem cum id nobis nonnulli ex ejus discipulis narrarent, fidem non habebamus, neq; verisimile putabamus, à tanto viro errorem ejusmodi profectum. Itaq; nonnulla adhuc meliorum spe patienter expectavimus, donec rem omnem accuratè cognovimus. Hoc enim dicebamus: Discipulos illius, qui ad nos ventitabant, cum ea minimè caperent, quæ ab erudito illo & sapienti Viro, Præceptore suo, abstrusa ac recondita proferrentur, ejusmodi quædam finxisse sibi, quæ ab illo nunquam didicerant, &c.* Et *Cyrillus Alexandrinus*, in citata modo ad Theodosium Apologia, quæ Tom. IV. Operum Basil. edit. extat, conqueritur, *quod cunctatio propè decori transgressorem constituisset, & eò duxisset, ut Deum offenderet. Dicebam ad me ipsum*, ait, *inexcusabile habes, ô mute, silentium & graves adversum Te culpas, cùm apud DEum, tùm apud homines contrahis, &c.* Nec Arianorum perfidia promoveri potuisset magis, quam silentibus Orthodoxis plerisq;, aliis scilicet pacem Ecclesiæ promoveri hôc modô, aliis nugas putantibus τρίβεσθαι περὶ τὰς τοιαύτας ἔριδας τῶν λόγων, *occupari circa talia verborum litigia*, incrementa sumsit impietas, ut brevi universus orbis miratus sit, se Arianum factum, uti *Hieronymus* loquitur. His igitur exemplis edocti Patres, quid noceat intempestivum adversus oborientes Hæreses silentium, in monitoriis Epistolis occupatissimi posteà fuerunt, nec in sua tantùm Diœcesi, unusquisq; eorum, prodeuntibus Hæreticis, ivit obviam, sed & exteros Episcopos & Presbyteros, imò & integros cœtus frequenter monuerunt, cum pro corpore totius Ecclesiæ, cujus per varias quasque Provincias membra digesta sunt, excubare, Orthodoxi debeant, uti *Clerus Romanus* ad Cyprianum scribit. Ita *Dionysium* Episcopum Alexandriæ, ad Novatum, Ecclesiam Romanam eô tempore perturbantem, monitoriam scripsisse Epistolam, testis

est *Eusebius* L. VI. c. XXXVII. Et inter innumera *Athanasii* encomia, illud excellit, quo *Basilius* eum dignatus est, quando Epist. LIII. ait: *Tantam geris omnium Ecclesiarum curam, quantam ejus, quæ Tibi peculiariter à Domino nostro credita est.*

§. 14. Porrò quia amando corripere, non nocendi aviditate, sed studiô corrigendi veteres volebant, uti iterum *Augustinus* Serm. XVI. de verbis Domini loquitur, non cassis verbis errantes perstringebant, sed nervum simul falsæ doctrinæ incidebant, veritatem divinam, conquisitissimis argumentis, & demonstrantes, & à calvis exceptionibus vindicantes. Errare enim Hæreticos hæc maxima causa facit, dum aut ignorant veritatem, aut nolunt advertere; Non igitur dicendo increpare eos tantùm, sed respondere potius ad errores & meliora docere, Orthodoxos decet. Ita de *Cyrillo* Alexandrino & *Cælestino* Romano, Episcopis, refert *Evagrius* Lib. VI. c. 3. novam Nestorii hæresin sigillatim eos per literas refutasse. Ita tum de innumeris aliis, tum de doctissimo Sene, & omnium doctrinarum liberalium peritissimo, qui *Augustino* L. 8. Conf. XI. dicitur, *Fabio Mario Victorino* constat, eum non convitiis, sed argumentis, errantes consectatum esse; Liber certè ejusdem, quem ad *Justinum*, Manichæâ Hæresi corruptũ scripsit, efficacissimis rationibꝰ refertus est, quas compositissimè & ita enumerat, ut acumen in colligendo, cum modestia in confutando certet; *Loqui ei*, infit, *qui jam olim multa lectione, continui laboris vigiliis indefessis, tenuerit, quid ad fidem legis debeat confiteri, errantis est*, Justine, *sed amantis. Unde ego malui, quanti te habeam, pandere &c.* Vide Opusc. à *Jac. Sirmondo* edita p. 153. Interdum & colloquia & Disputationes instituebantur, ut veritas eo magis elucesceret, & adversarii ejusdem, argumentorum victi pondere, pudore confunderentur, ac resipiscerent. Nequaquam enim cœcam in rebus fidei obedientiam exegerunt veteres, qualem Pontificii postulant hodie, quorum hæ sunt sententiæ: *Christianam obedientiam in cæco quodam impetu voluntatis, parendi cupidæ, sine ullâ prorsus disquisitione, consistere. Non quomodo probet, sed quid dicat Ecclesia, advertendum. Ordinariũ Ecclesiæ pastorem audiendum esse, non judicandum. Fidem melius per ignorantiam, quam per notitiam definiri;* Quas & similes hypotheses

Ignatius

Ignatius Loyola, in Epistola ad Fratres Lusitanos, ann. 1553. scripta, *Stapletonus* de principiis Fidei doctrinalibus Controv. 4. *Bellarm.* L. 1. de Justific. c. VII. aliique proponunt & defendunt. E quibus etiam relatio, *de fide Carbonarij*, originem suam habuit, qui post recitationem Symboli, interrogatus, quid præterea crederet? respondit, quod Ecclesia credit Catholica. Et iterum interrogatus: Quid credat Ecclesia? respondit: quod ego credo. Vide, è *Stanislao Hosio*, recensentem historiam, *Dn. Danhawerum* Hodomor. Papist. Part. 1. p. 1065. Huc spectat Mercatoris cujusdam, *Placentini Itali*, discursus, quem *Gregor. de Valentia* in Analysi Fid. L. VI. c. 13. introducit, hoc pactô secum ipsô disputantem: *Sic statuo, velle me Pontificiam potius, quam Lutheranam religionem amplecti, ob id imprimis, quia illic compendio quodam discere possum veritatem, videlicet, si ajo, quod ait Pontifex, nego, quod negat Pontifex, rursum, ait ille, annuo & ego. Hic verò si Lutheranus fieri vellem, Catechismus mihi discendus, & Scriptura scrutanda esset, quod equidem facere non possum, cum potius Italicæ naves mihi observandæ & transmarinæ merces investigandæ sint.* Addit Jesuita ἐπίκρισιν hanc: *Deum nihil habiturum, quod in tremendo illo judicio, ei opponere possit.* Non ita Veteres tales ignorantiæ Fratres patrociniô suô dignati sunt, sed & quæsiverunt de Fidei Fundamento, & interrogati, promptissimè responderunt, non subterfugientes, modestas de rebus Sacris concertationes & Dialogos, ut per hæc media, exemptis ex hominum animis dubiorum scrupulis, tanto magis splenderet veritas, quanto tenebræ remotiores essent. Et quamvis nec antiquis temporibus defuerint, qui doctrinæ suæ diffisi, lucem veriti sunt, & fidei examina dissvaserunt, unanimi tamen consensû, ab Orthodoxis proscripta est hæc sententia, quam *Athanasius*, in Sermone, cui titulum fecit: *adversus eos, qui jubent simpliciter credere iis, quæ ipsi dicunt, & non considerare, conveniens sit, an non-conveniens?* eruditè confutavit: *Credamne sine judicio*, ait, *vel sine ratione? Nec inquiram, vel expendam, quid aut fieri possit, aut utile sit, aut deceat, aut Deo gratum, aut naturæ congruum, aut veritati consonum, aut proposito consentaneum, aut mysteriô aptum, aut pietate dignum sit? Ecquid extra hæc lucri? aut quid prodest menti, nihil horum considerare? Sed aures quidem sono verbo-*

rum

rum adhibere, animam verò nullam, quæ dicuntur, intelligentiam percipere. Et quando Manichæi in idem ignorantiæ asylum se receperunt, graviter eosdem perstrinxit *Augustinus* contra Fundam. Manich. c. V. *Usq; adeò me stultum putas*, ait, *ut nullâ redditâ ratione, quod vis, credam, quod non vis, non credam?* Atque adeò vesanum hoc est Romanensium consilium, quô cum nemine, de fundamentis articulorum fidei, disputandum esse suadent, ut ipsemet Pontificius Scriptor *Melchior Canus* vehementer id impugnaverit: *Indoctorum* inquit L. XII. Loc. Theol. c. 4. *ista est consvetudo, eadq; Saracenorum, Paganorum, Hæreticorum, ut temeraria sectæ suæ dogmata sine judicio amplectantur, & quæ disquisitione egent maximè, hæc sine ulla disquisitione recipiant. Non erudiuntur isti, crede mihi, sed adstringuntur, nec viâ aut ratione docentur, sed quasi veneficiis & cantionibus in insaniam agitantur.* Aliter igitur Veteres, à Mahometicâ tyrannide alienissimi, de fundamentis Orthodoxæ doctrinæ dubitantem tractare soliti sunt, utpote probare receptam in Ecclesia doctrinam & ab exceptionibus eam vindicare, non abnuerunt, ad unam atq; alteram correptionem, ab Apostolo requisitam, hoc officium pertinere persvasi. *Tit. 3. 10.* Ita certè adversus Pseudo-Apostolos argumentis egerunt Apostoli, adversus quosvis hæreticos Apostolici viri & Orthodoxi omnes, ut invitaverint potius ad hujusmodi discursus Hæreticos, quam ut laborem hunc subterfugerint. *Donatistas*, ait Augustinus contra Jul. Lib. 3. c. 1. *ad collationem nobiscum venire, per Imperialia edicta compulimus; In qua collatione victi sunt.* Ita anno Christi 645. in Africa, inter *Maximum Abbatem Orthodoxum & Pyrrhum Constantinopolitanum Patriarcham Monotheletarum* Principem, feliciter disputatum esse, annotavit *Baronius* Annal. Tom VIII. p. 411. Et quamvis Veterum nonnulli, hujusmodi disputationibus, Orthodoxos inter & Hæreticos, parum tribuere videantur, ea tamen, quæ secundum quid intelligenda veniunt, quasi absolutè dicta interpretari velle, manifesta παρεξήγησις est. Scimus *Tertullianum* alicubi in disputationes, cum Hæreticis institutas, invectum esse. Nam in libro de Præscript. Hæreticorum; *Hunc potissimum gradum obstruimus*, ait, *non admittendi eos ad illam de Scripturis Disputationem: si hæ sunt illæ*

illæ vires eorum, uti ne eas habere possint. Dispici debet, cui competat possessio Scripturarum, ne is admittatur ad eandem, cui nullô modô competit. Hoc de consilio diffidentiæ, aut de studio aliter merendæ constitutionis dixerim, nisi ratio constiterit; inprimis illa, quod fides nostra obsequium Apostolo debeat, prohibenti quæstiones inire, novis vocibus aures accommodare, Hæreticum post unam & alteram correptionem convenire, non post disputationem. Adeò interdixit disputationem, correptionem designans, causâ Hæretici conveniendi. Et hoc ob unam causam, quia scilicet non est Christianus. Ne more Christiani semel & iterum, & sub duobus aut tribus testibus castigandus videretur: cum ob sit castigandus, propter quod non sit cum illo disputandum. Deinde quoniam nihil proficiat congressio Scripturarum, nisi planè ut aut stomachi quis ineat versionem, aut cerebri. Hæc Tertullianus, cujus verba non absolutè intelligenda esse, quasi omnes, institutas cum Hæreticis, Disputationes improbet, multa persuadent; Nam aliàs ipsum Doctorem redarguisset culpa, cum *adversus omnes hæreses* disputarit hic noster, & *adversus Judæos, Marcionem, Hermogenem, Valentinianos*, & *Praxeam* scripserit, *adversus gentes* deniq; Apologiam ediderit; Clavem igitur verborum, ex ipso contextu desumemus, ex iis imprimis sententiis, quas Tertullianus immediatè addidit: *Ista Hæresis non recipit quasdam Scripturas: & si quas recipit, adjectionibus & detractionibus ad dispositionẽ instituti sui intervertit. Et si recipit, non recipit integras. Et si aliquatenus integras præstat, nihilominus diversas expositiones commentata convertit &c.* Palam igitur est, de iis tantum Tertullianum scripsisse, qui violento ausu Scripturam ipsam impugnabant & de quibus alibi; *Marcion exertè & palam machæra, non stylo usus est, quoniam ad materiam suam cædem Scripturarum confecit*; de præscript. advers. Hær. Adversus tales ê Scripturis disputare, ob consummatam eorum malitiam, omninò erit inutile, non aliter, ac si quis autoritate Novi Testamenti disputare contra Judæos, qui illud non recipiunt, conaretur; Suam quidem is confirmaret fidem & conscientiam tranquillaret; cœterùm Judæis non persvaderet, quod ê concessis utrinq; principiis non ageret. Hunc verborum Tertulliani verum sensum ac scopum esse, adeò clarum est, quam quod clarissimum.

§. 15. Cognitâ satis errantis, per instituta hactenus recensita, inexpugnabilis, pertinaciâ & repente latius malo, aliter prisci Ecclesiarum pastores rem aggressi sunt, & reminiscentes mandati Salvatoris nostri: *DIC ECCLESIÆ* Matth. XVIII. 17. coram cœtu fidelium accusarunt reum, id est, (aliâ enim ratione commodè id fieri non potuisset,) ad Ecclesiam Repræsentativam in Doctoribus & Præpositis, à tota communitate ad id delegatis, ut præter verbi divini præconium & administrationem Sacramentorum, conservationi orthodoxæ doctrinæ & boni ordinis Ecclesiastici imprimis incumberent, detulerunt causam. *Consistoria* hodiè vocant, qualia & in primitiva Ecclesia in usu fuisse, ê sequentibus *Tertulliani* verbis & apposita disciplinæ Christianorum descriptione, liquet: *Edam jam nunc ipse,* ait Apologet. advers. Gentes cap. 39. *negotia Christianæ factionis: ut qui mala refutaverim, bona ostendam. Corpus sumus de conscientia religionis, & disciplinæ veritate, & spei fœdere. Coimus in cœtum & aggregationem, ut ad Deum quasi manu facta precationibus ambiamus orantes. Hæc vis DEO grata est. Oramus etiam pro Imperatoribus, pro ministris eorum, ac potestatibus, pro statu seculi, pro rerum quiete, pro mora finis. Coimus ad literarum divinarum commemorationem, si quid præsentium temporum qualitas aut præmonere cogit, aut recognoscere. Certè fidem sanctis vocibus pascimus, spem erigimus, fiduciam figimus, disciplinam præceptorum nihilominus inculcationibus densamus. Ibidem etiam exhortationes, castigationes & censura divina. Nam & judicatur magno cum pondere, ut apud cæteros de DEi conspectu, summumq; futuri judicij præjudicium est. Si quis ita deliquerit, ut à communicatione orationis, & conventus, & omnis sancti commercij relegetur, præsident probati quiq; seniores, honorem istum non pretio, sed testimonio adepti, neq; enim pretio ulla res DEI constat.* Nihil igitur commune habuerunt Veteres cum hodierna Pontificiorum consvetudine, quâ unius hominis, infallibilitatis privilegiô carentis, judicio, omnes causas fidei submittunt, ideò, quod Papa sit *generalis Commissarius Dei, assumptus in plenitudinem potestatis*, uti *Angelus de Clavasio* in Summ. Angel. voce Papa, ineptit. Quod mysterium mirum est Ottonis Magni temporibus nondum Ecclesiæ innotuisse! Nunquàm enim aliàs

Ponti-

Pontificem ipsum, Joh. XIII. ad dicendam causam & audiendam sententiam citasset, inter alia his verbis, quæ *Luitprandus Ticinensis* L. VI. c. IX. refert, usa: *Noveritis, non à paucis, sed ab omnibus, tam vestri, quàm alterius ordinis, vos homicidij, perjurij, sacrilegij, & ex propria cognatione, atq; ex duabus sororibus, incesti crimine esse accusatos. Dicunt & aliud, auditu ipsô horridum, Diaboli vos in amorem vinum bibisse: in ludo aleæ, Jovis, Veneris, cæterorumque Dæmonum auxilium poposcisse &c.* Putasne talem, de rebus Ecclesiam & salutem nostram concernentibus, rectè judicaturum, præsumi posse? Neq; ex altera parte inordinata quædam ὀχλοκρατία, qualis ab *Anabaptistis* & *Independentibus* in Anglia hodiè defenditur, & quâ, præter reum, promiscuè omnibus, ne fœminis exceptis, locus in Judicio Ecclesiastico conceditur, priscæ Ecclesiæ placuit, quin potius animadvertens eadem, ἀναρχίαν hujusmodi omnem ordinem invertere, non nisi judiciô & prudentiâ excultis, atq; ê toto corpore Ecclesiæ delectis, Regiminis Ecclesiastici, ad quod Hæreticorum censuræ omninò pertinent, curam commendavit; imitata in eo Ecclesiæ Apostolicæ exemplum, in qua propter erroneam Pseudo Apostolorum doctrinam, convenerunt *Apostoli & Seniores Act. XV. 6.* ut cum Paulo de propagatione Ecclesiæ, iniretur consilium, *omnes Seniores* collecti sunt *Act. XXI. 18.* Ita ergò & Successores Apostolorum, in causa hujusmodi ardua, conventus instituerunt, ad quos errones citati & in iisdem auditi ac examinati sunt.

§. 16. Crescente indies periculô, non in Presbyteriis tantùm, sed Synodis quoq;, ê pluribus Ecclesiis sive unius, sive plurium Provinciarum & regnorum, de difficili negotio agi cœptum est; Ita enim ortâ seditione in Antiochena Ecclesia, ejus loci Presbyterium, ut majorem autoritatem haberet decisiva sententia & de unitate professionis constaret exactius, ad Hierosolymitanum Apostolorum & Seniorum cœtum delegatos misisse legimus *Act. XV. 2. seqq.* Quod tamen non ita intellectum volumus, ac si absoluta Conciliorum esset necessitas, nec ante Synodale decretum, fundamentum fidei pertinaciter impugnantem, appellare Hæreticum liceret. Falsitatem enim hujus opinionis ipsemet Scholasticorum Lexicographus *Johannes Altenstaig* agnovit:

vit: *Error, ait, in fide, non ideò est Hæresis, quia ab Ecclesia damnatus, sed quia fidei contrarius; Unde Hæreses, ab Ecclesia damnatæ, priusquam damnarentur, fuerunt Hæreses;* Uti enim Ecclesia propositionem prius falsam, veram facere non potest, nec veram falsam; ita nec Hæretica fit propositio, ob Ecclesiæ determinationem, quæ prius talis non erat. Et quæso Te, in quibusnam conciliis *Hymenei, Phileti, Alexandri, Simonis Magi, Nicolaitarum* & similium seductorum, eorum imprimis, qui primis seculis innotuerunt, causæ judicatæ sint? Sic Pelagianis, Synodum postulantibus, aptissimè respondit *Augustinus* contra duas Pelagii Epistolas: *Quasi nulla hæresis,* ait, *aliquando nisi Synodi congregatione damnata sit? cùm potius rarissimæ inveniantur, propter quas damnandas necessitas talis extiterit, multoq; sint atq; incomparabiliter plures, quæ ubi extiterunt, illic improbari, damnariq; meruerunt, atq; inde per cæteras terras devitandæ innotescere potuerunt. Verum istorum superbia, quæ tantum se extollit adversus DEum, ut non in illo velit, sed potius in libero arbitrio gloriari, hanc etiam gloriam captare intelligitur, ut propter illos Orientis & Occidentis Synodus congregetur. Orbem quippe Catholicum, quoniam Domino eis resistente pervertere nequeunt, saltem commovere conantur, cùm potius vigilantiâ & diligentiâ pastorali post factum illis competens sufficiens judicium ubicunq; isti lupi apparuerint, conterendi sint, sive ut sanentur, atq; mutentur, sive ut ab aliorum salute atq; integritate vitentur.* Atq; hôc Orthodoxi Episcopi, Hæreticos, priusquam eorum gratia concilium cogeretur, confutandi & damnandi jure usi sunt *B. Athanasius* in causa Arii, *Cyrillus* in causa Nestorii, uti de illo, quæ post se reliquit opera, de hoc, *Evagrius* L. VI. Hist. Eccles. c. 18. testantur. Cæterùm si omninò Ecclesiæ placuisset, in Synodo tractare controversum negotium, ab Orthodoxo Magistratu convocationem ejus decenter petiit; Huic enim ordinariam, indicendi concilia, potestatem competere, alibi demonstratur. Ita *Constantinus M.* in causa Arii Synodum Nicænam convocavit, *Theodosius Major* in causa Macedonii, Constantinopolitanam, *Theodosius Secundus* in causa Nestorii, Ephesinam, *Martianus* in causa Eutychetis, Chalcedonensem. Ita Imperatores, ê Germanis oriundos, *Carolum M. Ludovicum,*

Fride-

Fridericum I. Otthones, & Heinricos Francofurti, Moguntiæ, Wormatiæ, Herbipoli & aliis in locis, Concilia indixisse, ex Historia Ecclesiastica notissimum est. Legitimè igitur indictâ Synodô, congregabantur ad judicandum idonei, οἱ διὰ τὴν ἕξιν τὰ αἰσθητήρια γεγυμνασμένα ἔχοντες πρὸς διάκρισιν καλοῦ τε καὶ κακοῦ, qui propter habitum, sensuum organa habebant exercitata ad discretionem boni pariter ac mali. *Ebr. V. 14.* Hi impetratô, devotis precibus, Spiritus S. auxiliô, de propositis difficultatibus, & oborto in Ecclesiis dissensu, sedulò consultabant, examinatis utriusq; partis rationibus, rogatis & inter se collatis sententiis, & servatis iis, quæ Dei solius & summi Concilii Præsidis Verbo exactissimè congruebant. Quamvis enim & Homines quosdam Præsides olim dixerint, ut *Hosium Cordubensem* in Concilio Niceno, *Nectarium* in Constantinopolitano, *Cyrillum* in Ephesino, *Anatolium* in Chalcedonensi &c. id tamen nullâ aliâ ratione, quam melioris ordinis gratiâ fiebat, manente Judice αὐτοκρατορικῷ solo sancto Spiritu, ut verè dicere potuerint; *Visum est Sp. Sancto & nobis Act. XV. 28.* Nam in Christiano Concilio de alio cogitare Judice, quam Christo ipso, & Sacrosancto Ejus verbo, indignissimum fideliū cœtu institutū fuisset, & praxi Paulinæ contrarium; *Non ausim,* ajebat ille Rom. XV. 18. *quicquam loqui eorum, quæ non effecerit Christus per me, adducendo ad obedientiam Evangelij Gentes, verbis & factis.* Ita de Concilio Nicæno refert *Theodoretus* L. I. Hist. Eccles. c. VII. Imperatorem ostendisse, quam grave esset ἀλλήλους βάλλειν περὶ θείων διαλεγομένους πραγμάτων καὶ τοῦ παναγίου πνεύματος τὴν διδασκαλίαν ἀνάγραπτον ἔχοντας. *Quod se mutuo oppugnarent, de rebus divinis disputantes & habentes tamen doctrinam Sacratissimi Spiritus, literarum monumentis proditam.* Εὐαγγελικαὶ γὰρ, φησὶ, βίβλοι, καὶ ἀποστολικαὶ, καὶ τῶν παλαιῶν προφητῶν τὰ θεσπίσματα σαφῶς ἡμᾶς ἃ χρὴ περὶ τοῦ θείου φρονεῖν ἐκπαιδεύουσι. τὴν πολεμοποιὸν οὖν ἀπελάσαντες ἔριν, ἐκ τῶν θεοπνεύστων λόγων λάβωμεν τῶν ζητουμένων τὴν λύσιν. *Nam Libri,* inquit, *Evangelistarum & Apostolorum, quin etiam veterum Prophetarum Oracula, nos evidenter docent, quid de divino numine sentiendum sit, omni igitur seditiosa contentione depulsâ, literarum divinitus inspiratarum testimoniis, res in quæstionem adductas, dissolvamus &c.*

En priscam & laudabilem Christianorum veterum, cum errantibus, & Hæreseos accusatis, agendi methodum! Nondum scil. innotuerat in Ecclesia Episcopi Romani tyrannis illa, quâ ut ut ipse Hæreseos accusetur, adversus *can. Si Papa dist. 40. Cunctos Papa judicaturus à nemine est judicandus, nisi deprehendatur à fide devius*, judicis partes sibi soli tribuit, & neglectô Dei verbô è solo arbitrio suo decidit omnia. Cujus rei evidens exemplum in Concilio Tridentino habemus, quando Pontifex Romanus universo orbi illudere conatus est, dum Christianum dixit Concilium, in quo Christi doctrina oppugnata est; Liberum, cujus assessores tali juramentô: *Se omnia, quæ contra Papam vel deliberantur, vel tractantur, vel suscipiuntur, revelaturos & pro viribus strennè impedituros: Hæreticos etiam, omnesq; rebelles Pontifici, extremè infestaturos & persecuturos*; Pontifici obstricti erant; Universale deniq; à quo major & potissima orbis Christiani pars fuit exclusa, ut gravissimam causam *Andreas Dudithius Quinqueecclesiensis Episcopus* in Epistola, quàm ad Maximilianum II. scripsit, conquerendi habuerit: *Quid profici potuit, in eo Concilio, in quo numerarentur, non suis momentis ponderarentur sententiæ? Si causa, si ratione pugnandum fuisset, si pauci quidam socij nobis adfuissent, viceramus, quamvis pauci, magnas copias adversariorum; Sed cum numerus tantum prodiret in aciem, quo longe inferiores futuri fuissemus; in optima causa victores discedere non potuimus. Singulis nostrum centenos de suis Papa potuit opponere: ac si centeni parum multi viderentur, repente mille creare potuit, quos suis laborantibus subsidio mitteret. Itaq; videre erat, quotidie famelicos & egentes Episcopos, ex majori parte barbatulos adolescentes, luxuq; perditos Tridentum volitare, conductos ad sententiam secundum Papæ voluntatem dicendam, indoctos illos quidem & stolidos, sed tamen impudentia & audacia utiles. Hi cum ad veteres adulatores Papæ accesserant, tum verò victrix exultabat iniquitas, neq; decerni jam quidquam potuit, nisi in eorum sententiam, qui Papæ potentiam, luxumq; defendere, summam religionem arbitrabantur. Erat aliquis vir gravis & eruditus, qui tantam indignitatem ferre non poterat, hic, ut non bonus Catholicus, terrore, minis ac insectatione à Concilio ad probandum quæ nollet, traducebatur. In summa, in eum statum res est adducta istorum, qui illuc facti instituti,*

vene-

venerant improbitate, non ut jam Episcoporum, sed larvarum, non hominum, sed simulacrorum, quæ nervis moventur alienis, ut Dædali statuæ fuisse perhibentur, Concilium illud videretur. Erant Episcopi illi conductitij pleriq;, ut utres, rusticorum musicum instrumentum, quos, ut vocē mittant, inflare necesse est. Nil habuit cum illo conventu S. Spiritus commercij, omnia erant humana consilia, quæ in immodica, & sane quam pudenda Pontificum tuenda dominatione consumebantur. Illinc responsa tanquam Delphis aut Dodena expectabantur; illinc nimirum Spiritus ille S. quem suis Conciliis præesse jactant, tabellarij manticis inclusus mittebatur; qui quod admodum ridiculum est, cum aliquando, ut fit, aquæ pluviis excrescebant, non ante advolare poterat, quam inundationes desedissent. Ita fiebat, ut Spiritus non super aquas, ut est in Genesi, sed secus aquas ferretur. O portentosam & singularem dementiam! Ratum nihil esse poterat, quod Episcopi tanquam plebs, scisce-rent, nisi Papa auctor fieret.

§. 17. Nihil igitur eorum, quibus errantes, vel Hæreseos accusati informari melius, & ê diverticulo in viam reduci potuissent, omiserunt veteres, errores vel soli, & in privatis congressibus, vel cum aliis, & in conventibus Ecclesiasticis, atque Conciliis, ê SacroCodice confutando, dicta item Scripturæ, quibus perversam doctrinam palliare conabatur adversa pars, à παρερμηνείαις vindicando. Inauditum enim priscis seculis *Alberti Pighij* fuit consilium, Hæreticum, Scripturam Sacram allegantem, audiendum non esse, nec ad argumenta ejus respondendum; *Cujus doctrinæ*, ait, *si memores fuissemus, hæreticos non esse informandos, seu convincendos ê scripturis, meliori sanè locô essent res nostræ. Sed dum ostentandi ingenij & eruditionis gratia, cum Luthero descenditur in certamen scripturarum, excitatum est hoc, quod proh dolor! videmus, incendium.* Enimverò non ita Veteres Ecclesiæ Doctores, sed lubentissimè & patienter errantem audiverunt, ejusdemq; rationibus fecerunt satis; Incassum vero laborare se edocti satis & conversionem novi Hæretici conclamatam esse, id imprimis, ut pastores seduli caverunt, ne universo gregi nocerent lupi *Act. XX. 28.* Silere igitur seductorem jusserunt. Ita *Bernhardus* Epist. 191. postulabat, ut *Petro Abailardo & Arnoldo de Brixia* silentiū imponerent ii, ad quos spectabat hæc cura: *Expedit Vobis*, ait, *quibus potestas data est à Domino, expedit Ecclesiæ Christi, expe-*

dit

dit illi etiam homini, ut ei silentium imponatur, cujus maledictum os plenum est amaritudine & dolo. Quia ergo ille homo multitudinem trahit post se, & populum, qui sibi credat, habet, necesse est, ut huic contagio celeri remedio occurratis; Serò enim Medicina paratur,

Cùm mala per longas invaluere moras.

Et cum hujusmodi Novatores non quiescant facile, sed in concionibus, aliisq; congressibus, fidei suæ commissos seducere laborent, καθαίρεσιν, seu depositionem, adversus hoc malum, Ecclesia adhibendam esse censuit, quâ officii pristini administratio iisdem interdicebatur, vel in perpetuum errante à munere Ecclesiastico remotô, vel ad tempus, quam *suspensionem* vocant. Et suspensionis quidem jam in Canonibus, quos falso Apostolis adscribunt, antiquis tamen iisdem, fit mentio: Ita enim *Can. XIII.* legimus: *Si quis Clericus, aut Laicus à communione suspensus, seu reprobatus* (ἀφωρισμένος ἤτι ἄδεκτος) *ad aliam properet civitatem & suscipiatur præter liberas commendatitias, & qui susceperunt, & qui susceptus est, communione priventur:* Ita in concilio *Chalcedonensi* solennissima *Dioscori*, Alexandrini Episcopi & *Eutychetis*, Abbatis Constantinopolitani depositio seu degradatio describitur. Conf. *Binn. in Actis Concil. Chalced.* Recentior Ecclesiæ Romanæ degradandi ritus à *Bonifacio* VIII. *c. Degradatio 2. de pœnis in 6.* ita describitur; *Clericus degradandus vestibus Sacris indutus, in manibus habens librum, vas, vel aliud instrumentum seu ornamentum ad ordinem suum spectans, ac si deberet in officio suo solemniter ministrare, ad Episcopi præsentiam adducatur: cui Episcopus publice singula, sive sint vestes, calix, liber, seu quævis alia, quæ illi juxta morem ordinandorum Clericorum in sua ordinatione ab Episcopo fuerint tradita, seu collata, singulariter auferat, ab illo vestimento seu ornamento, quod datum vel traditum fuerat ultimo, inchoando, & descendendo gradatim degradationem continuet usque ad primam vestem, quæ datur in collatione tonsuræ; tuncq; radatur caput illius seu tondeatur, ne tonsuræ seu Clericatus vestigium remaneat in eodem. Poterit autem Episcopus, in degradatione hujusmodi, uti verbis aliquibus ad terrorem, illis oppositis, quæ in collatione ordinum sunt prolata, dicendo Presbytero hæc vel similia verba in remotione planetæ: Auferimus tibi vestem Sacerdotalem, & te honore Sacerdotali privamus; sicq; in remotione reliquorum insignium similibus verbis utens. In*

abla-

ablatione ultimi, quod in collatione ordinum fuit primum, infrascripta vel alio simili modo pronuntiet sive dicat: Autoritate DEI omnipotentis Patris, & Filij & Spiritus Sancti, ac nostrâ tibi auferimus habitum clericalem, & deponimus, degradamus, spoliamus, & exuimus te omni ordine, beneficio, & privilegio clericali.

§. 18. Multo gravior hac pœna fuit *Excommunicatio*, unde primitiva Ecclesia cunctanter & circumspectè ad censuram hanc perveniebat, *Cum dolore amputatur*, ait, *Ambrosius* L. 2. Offic. c. 27. *etiam quæ putruit pars corporis, & diu tractatur, si potest sanari medicamentis. Si non potest, tunc à Medico bono abscinditur. Sic Episcopi affectus boni est, ut optet sanare infirmos, serpentia auferre ulcera, adurere aliqua, non abscindere, postremo, quod sanari non potest, cum dolore abscindere. Unde pulcherrimum illud præceptum magis eminet, ut cogitemus, non quæ nostra sunt, sed quæ aliorum. Hoc enim modo nihil erit, quod vel irati nostro indulgeamus affectui, vel faventes nostræ plus justo tribuamus aliquid voluntati.* Non igitur ob levem causam, sed gravissimam, non privatô unius vel alterius arbitriô, sed totius Ecclesiæ autoritate, postquàm omnia alia media frustra erant adhibita, Hæreticus, ut putridum membrum, à corpore Ecclesiæ, quod immaculatum esse decet, *Ephes. V. 28.* abscindebatur; Ita enim Salvator noster: *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & publicanus. Matth. XVIII. 17. & vers. 18. Amen dico vobis, quæcunq; alligaveritis super terram, erunt ligata & in cælo.* Hac potestate, suo & totius Ecclesiæ nomine, in causa morum usus est Paulus, *1. Cor. V. 3. 4. 5. Ego licet absens corpore, præsens tamen Spiritu, jam decrevi, tanquã præsens eum, qui sic istud patravit; In nomine Domini nostri Jesu Christi, congregatis vobis & meo Spiritu, cum potestate Domini nostri Jesu Christi*, eum, inquam, *qui tale facinꝰ patravit, tradere Satanæ, ad interitum carnis, ut anima ejus salva sit, in die Domini Jesu*; & in causa fidei, sive doctrinæ, *Hymenæum* & *Alexandrum*, qui expulsâ bonâ conscientiâ, naufragium fecerant circa fidem, Satanæ tradidit, ut castigati dediscerent blasphemare *1. Tim. I. 20.* Quotes igitur necessitas postulabat, Apostolorum exempla fideles, omnibus seculis, secuti sunt. De *Nestorij* imprimis excommunicatione in Cyrilli scriptis legimus, ê quibus, ut de Ecclesiæ priscæ consvetudine, quam in Excommunicandis Hæreticis observavit, plenius constet, pauca quædam

 alle-

allegabimus: Ita verò *Cyrillus* & quæ Alexandriæ Ægypti collecta erat Synodus, ad ipsummet Nestorium (Tom. IV. Op. Epist. 10. Edit. Bas. p. 27.) *Ubi fides læditur, valeat tanquam inanis & periculosa, quæ erga parentes est reverentia, quiescat illa lex amoris erga liberos & fratres, & jam piis melius sit mori, quàm vivere, ut sicut scriptum est, meliorem acquirant resurrectionem. Ecce igitur præsidente sanctæ Synodo, in magna Romanâ urbe collectæ, sanctissimo ac pientissimo fratre & comministro Cælestino Episcopo, & nos jam tertio hisce te contestamur literis, consulentes, ut à tam malis istis, ac perversis dogmatibus, quæ tenes ac doces, abstineas, malisq; rectam amplecti fidem, quæ tradita est Ecclesiis ab initio, per Sanctos Apostolos, & Evangelistas, qui ipsi spectatores fuerunt & ministri hujus doctrinæ. Quod si hoc pietas tua, intra terminum, in literis memorati sanctissimi comministri nostri Romanorum Episcopi Cælestini præfixum, molita non fuerit, scias te nihil habere nobiscum consortij, nec locum tibi futurum, aut ullum sermonis commercium, inter Sacerdotes Dei & Episcopos. Neq; enim fieri potest, ut Ecclesias adeò turbatas & populos offensos, & rectam fidem reprobatam, ac greges Dominicos laceratos contemnamus, idq; abs te, qui illos servare debebas, siquidem sanctorum patrum pietatem nobiscum fuisses imitatus. Cum omnibus autem, qui à pietate tuâ propter fidem vel separati sunt, vel depositi, tàm Laicis quàm Clericis universi cõmunicamus. Neq; enim justum est, ut quos recta sapere cognovimus, propter tuas in ipsos sententias lædamus, propterea quod rectè facientes dogmatib9 tuis contradixerunt. Nam hoc significasti in Epistola, quam ad sanctissimum nostrum Romanæ urbis Episcopum Cælestinum scripsisti. Non sufficiet a. pietati tuæ, si Symbolum tantùm fidei, quod olim à sancta ac magna Synodo in Nicæa in Spiritu sancto congregata est expositum, nobiscum confiteare. Non n. rectè illud intelligis & interpretaris, sed magis perversè, licet dictionẽ illius voce confitearis: sed conveniet, ut & scripto & jurejurando confiteare, cum quod scelesta tua & prophana dogmata anathematizes, tum quod sensurus sis & docturus eadẽ, quæ & nos omnes, & qui in Oriente sunt & Occidente Episcopi & Doctores & populorum Præsides.*

§. 19. Quamvis a. per se gravissima fuerit censura hæc; Nam à corpore Ecclesiæ, extra quam non est salus, meritô suô abscindi, & à Sacris prohiberi, quanta miseria! Non parum tamen, ad augendum terrorem, ab antiquis Ecclesiæ consvetudinibus accessit, dum excommunicatum cane pejus & angve, etiam extra sacra negotia,

gotia, Orthodoxi omnes vitarunt. Nam in Canonibus, quos Apostolicos vocant, *can. 11.* ita legimus: *Si quis cum excõmunicato, saltem domi, simul oraverit, iste cõmunione privetur.* Et *Gabriel Albaspinæus Aurelianensis* olim *Episcopus*, in Ecclesiasticis observationib. Num. 2. *Excommunicati*, ait, *non solum à Sacris arcebantur: Sed etiã omnes eos aspernabantur, omnes abhorrebant, omnes eos, ut putre membrum & resecandum fugiebant, cum iis rationem inire, aut rem ullam contrahere nefas erat, nemo eos salutatione, nemo fratris appellatione, nemo aspectu, nemo alloquiô, nemo conviviô eos dignos judicabat, tanta severitate, ut ne quidem preces cum eis adhibere liceret.* Id quod deinceps ê variis Synodalibus Decretis probat, *Laodicensis Concilij* can. 33. *Carthaginiensis IV.* Can. 73. *Arelatensis II.* can. 30. *Avernensis* can. 6. & 11. *Epaunensis* Can. XV. Et in Historia D. Apostoli Johannis hujus rei documentum quoddam habemus: *olim Johannes Apostolus*, (verba sunt *Irenæi* allegata ab *Eusebio* L. 3. Hist. Eccl. c. 22.) *in balneum lavandi causa ingrediens, cum certior factus esset, Cerinthum intus esse, actutum ex eo loco resiliit, & se proripuit foras, illudq; tectum subire non omninò sustinuit. Atq; ad hunc modum comites suos hortatũ ferunt.* Fugiamus ex templò, ne balneũ in quo Cerinthus, veritatis hostis, moratur, subito coincidat, & nos opprimat. Addit *Hieronymus* adversus Luciferum, oppressisse quoq; idem balneum Cerinthum, post Johannis abitum. Sed & justæ huic severitati sequior ætas ritus quosdam addidit, qui ê *Rhotomagensi Concilio* in Jure Canonico *can. Debent duodecim. 11. q. 3.* citantur his verbis: *Debent duodecim Sacerdotes Episcopum circumstare & lucernas ardentes in manibus tenere, quas in conclusione anathematis, vel excommunicationis, projicere debent in terram, & conculcare pedibus: Deinde Epistola per parochias mittatur, continens excommunicatorum nomina & causam excommunicationis.* Omnium v. atrocissima, à Stylo Apostolico & ritu prisco prorsus aliena, ea excõmunicationis formula est, quam *in Concilio Aquisgranensi* an. 816. præscriptam legimus, & cujus *Marcus Zverius Boxhornius*, ex antiquo Aquensis Bibliothecæ manuscripto, nos participes fecit; Eandem, ut horum temporũ ingenia ac mores propius agnoscantur, integram recensebimus: *Ex auctoritate Patris & Filij & Spir. S. & S. Mariæ matris Domini nostri Jesu Christi, & S. Michaelis, & Joh. Baptistæ, & S. Petri & Pauli principum Apostolorum, & S. Stephani &*

omnium Martyrum, & S. Sylvestri & omnium Confessorum, & Sanctæ Aldegundis, & Sanctarum Virginum, & omnium Sanctorum, qui sunt in cœlo & in terra, Anathematizamus & à liminibus S. Matris Ecclesiæ segregamus N. N. Sint maledicti in domibus, in horreis, in lectulis, in curia, in campo, in agro, in via, in villa, in civitate, in castello. Maledicti in sylva, maledicti in flumine, maledicti in gurgite, maledicti in Ecclesia, maledicti in cœmiterio, maledicti in tribunalibus judicum, maledicti in foro, maledicti in duello. Maledicti orando, maledicti loquendo, maledicti tacendo, maledicti manducando, maledicti bibendo, maledicti dormiendo, maledicti vigilando, maledicti palpando, maledicti ambulando, maledicti sedendo, maledicti stando, maledicti currendo, maledicti quiescendo, maledicti equitando, maledicti audiēdo, maledicti videndo, & gustando. Maledicta sunt omnia eorum opera, maledicantur capita eorum, oculi eorū, nares, pupillæ, dentes, linguæ, guttur, pectora, corda, venter, jecur, stomachus, splen, umbilicus, vesicæ, crura, pedes, manus, brachia, scapulæ, dorsa eorum, & omnis caro eorū, & omnis cutis eorum, à verticibus capitū usq; ad plantas pedum eorum, quicquid inter est totum maledicatur, & maledicantur quinq; sensus corporum eorum; id est Visus, Gustus, Auditus, Odoratus, & Tactus, & maledicantur in omnibus operibus. Adjuro te, Diabole, & omnes satellites tuos, per Patrem & Filium, & Spiritum S. ut nullam habeas requiem diebus nec noctibus, donec perducas eos ad æternum & ad seculare dedecus, sive submergantur in fluminibus, sive suspendantur in eculeis, vel devorentur à sylvestribus bestiis, vel lacerentur ab avibus cœli, sive comburantur in flammis, sive interficiantur ab inimicis, & odio habeantur ab omnibus viventibus. Filij eorum orphani, & uxores eorum sine viris efficiantur viduæ. Non sit illis adjutor, nec sit qui misereatur pupillis eorum. Et sicut Lucifer abjectus est de cœlo, & sicut Adam expulsus de Paradiso, sic abjiciantur & expellantur de hac quotidiana luce, & de eorum habitationibus & ab omni hæreditate eorum, & post obitum eorum sepeliantur in pascuis asinorum. Fiat quoq; pars eorum cum Datan & Abiron, & cum Juda, & cum Pontio Pilato, & cum eis, qui dixerunt Domino Deo: Recede à nobis, viarum tuarum scientiam nolumus. Et sicut extingvuntur hæ lucernæ de manibꝰ nostris, sic extingvantur lucernæ oculorum eorum nisi resipiscant, & ad satisfactionem perveniant. Fiat, fiat, Amen. Aliæ Excommunicandi Formulæ recensentur à *Reginone Prumiensi de Disciplina Ecclesiastica*

Veterum,

Veterum præsertim Germanorum L. 2. Num. 408. seqq. & qui Abusum clavis Ligantis Pontificium plenius scire desiderat, *Martini V.* fulmen, in Bohemos anno 1420. immissum, consideret. Invitat enim Pontifex, inauditô in prisca Ecclesia exemplô, Cæsarem, Reges, Principes, Duces, Marchiones, Comites, Barones, Præfectos, Civitates & Respublicas ad arma contra Bohemos, ut Hæreticos excommunicatos, & per vulnera Christi, perq; salutem cujusq; orat, vellent viribus conjunctis eos aggredi, sacrilegamq; & maledictam gentem exterminare penitus. Imò scelestissimo cuiq;, qui modo vel unum Bohemum occidisset, omnium peccatorum remissionem promittit.

§. 20. Excõmunicationem igitur comitabatur *ANATHEMATIS DENUNCIATIO*, quam & apud Judæos in usu fuisse, ê *1. Cor. XVI. 22.* colligimus, cum eo in loco *Maranatha* Paulinum anathema, Judaicarum consvetudinum perito non ignarum, exprimere videatur. Nec unâ tantùm ratione anathematis fulmen in delinquentes, circa fidem vel vitam, vibrarunt Judæi, cum primò per נִדּוּי seu simplicem separationẽ, ad certum tempus, errantes terrere; per חֵרֶם seu separationem, cum diris, maledictionibus & imprecationibus gravius punire: per שַׁמַּתָּא deniq; denegato omni ad Ecclesiam reditu, exitio destinare soliti sint. Qua de re Cl. *Buxtorffius* in Lexico Thalmudico, ad Radices נדה חרם & שמת videri poterit, qui ad radicem חרם sequentem anathematis Judaici formulam, ex antiquo Manuscripto Hebræo, recenset: *Ex sententia Domini Dominorum, sit in Anathemate Ploni filius Ploni, in utraq; domo judicij, Superorum scil. & Inferorum, in Anathemate item Sanctorum excelsorum, in Anathemate Seraphim & Ophannim: In Anathemate deniq; totius Ecclesiæ maximorum & minimorum. Sint super ipsum plagæ magnæ & fideles, morbi magni & horribiles. Domus ejus sit habitaculum Draconum: caliginosum fiat sidus ejus in nubibus: sit in indignationem, iram & excandescentiam: cadaver ejus objiciatur feris & serpentibus: lætentur super isto hostes & adversarij: argentum & aurum ipsius dentur aliis: & omnes filij ejus ad ostiũ inimicorum ipsius sint expositi: super die ejus obstupescant posteri. Sit maledictus ex ore Addiriron & Achtariel, ex ore Sandalphon & Hadraniel, ex ore Ansisiel & Patchiel, ex ore Seraphiel & Sagansaël, ex ore Michaël & Gabriel, ex ore Raphael & Meschharetiel. Sit anathematizatus.*

tus ex ore Zafzavif, & ex ore Hafhavif, qui est DEus ille magnus, & ex ore septuaginta nominum Regis ter maximi, ex ore deniq; Tzortak, cancellarij magni. Absorbeatur sicut Korah, & cætus ejus: cum terrore & tremore egrediatur anima ejus: Increpatio Domini occidat eum: stranguletur ut Achitophel in consilio suo: sicut lepra Gechasi sit lepra ipsius: neq; ulla sit resurrectio ruinæ ejus: in sepultura Israëlis non sit sepultura ejus: alienis detur uxor ipsius, & super eam prostranto se alij in morte ejus. In hoc anathemate sit Ploni filius Ploni, & hæc sit hæreditas ipsius. Super me autem, & super totum Israëlem expandat DEus pacem & benedictionem suam, Amen. Adduntur etiam versus 18. 19. 20. Capitis 29. Deut. Quamvis autem cum Judæorum neniis fideles Novi Testam. nil commune habuerint, ἀναθέματα tamen & ipsi adversum publicos, juratos, & professos DEI, Evangelii & Ecclesiæ hostes, quales Hæretici sunt, usurparunt, imitati Apostolum, qui ἀνάθεμα, μαρὰν ἀθὰ dicit, εἴ τις οὐ φιλεῖ τὸν κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, *1. Cor. XVI. 22.* & eandem anathematis vocem Scriptores sacri alibi quoq; usurparunt. Conf. *Gal. I. 8. 9. Act. XXIII. 12. 14. seqq. Rom. IX. 3. 1. Cor. XII. 3. Marc. XIV. 71.* Quid verò notet eadem, omnium optimè Scriptores Græci exprimere potuerunt, unde eorundem ἐξήγησιν paucissimis adducemus: Ita igitur *Justinus Martyr*, ad quæst. CXXI. Ἀνάθεμα λέγεται τὸ ἀνακείμενον καὶ ἀφωρισμένον Θεῷ, καὶ εἰς κοινὴν χρῆσιν μηκέτι λαμβανόμενον. Ἢ τὸ ἀπηλλοτριωμένον Θεοῦ διὰ κακίαν. Hoc est, *Anathema dicitur, quod repositum & separatum Deo, & in communem usum non amplius accipitur; aut id, quod à Deo per malitiam est abalienatum.* Et *Chrysostomus* Roman. IX. 1. Τί οὖν ἐστι ἀνάθεμα; ἄκουσον αὐτοῦ λέγοντος, εἴ τις οὐ φιλεῖ τὸν κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, ἔστω ἀνάθεμα. Τουτέστι κεχωρίσθω πάντων, ἀλλότριος ἔστω πάντων. Καθάπερ γὰρ τὸ ἀνάθημα τὸ ἀνατεθειμένον θεῷ οὐδεὶς ἂν τολμήσειεν ἁπλῶς ταῖς χερσὶν ἅψασθαι, οὐδὲ ἐγγὺς γενέσθαι, οὕτω καὶ τὸν χωριζόμενον τῆς ἐκκλησίας, πάντων ἀποτέμνων, καὶ ὡς πορρωτάτω ἀπάγων, τούτῳ τῷ ὀνόματι ἀπὸ τοῦ ἐναντίου καλεῖ, μετὰ πολλοῦ τοῦ φόβου πᾶσιν ἀπαγορεύων, αὐτοῦ χωρίζεσθαι καὶ ἀποπηδᾶν. Τῷ μὲν ΑΝΑΘΗΜΑΤΙ, τιμῆς ἕνεκα οὐδεὶς ἐτόλμα ἐγγίσαι. Τοῦ δὲ ἀποτμηθέντος ἐξ ἐναντίας ἐχώριζον γνώμης ἅπαντες. ὥστε ὁ μὲν χωρισμὸς ὁμοίως καὶ οὗτος κἀκεῖνος ἠλλοτρίωται. Ὁ δὲ τρόπος τοῦ χωρισμοῦ οὐχ εἷς, ἀλλὰ καὶ ἐναντίος ἐκείνου, τοῦ μὲν γὰρ ἀπείχοντο ὡς ἀνακειμένου θεῷ, τοῦ δὲ, ὡς ἀλλοτριωμένου θεοῦ καὶ ἀπορραγέντος

ἀναθέσεως τῆς Ἐκκλησίας. Hoc eſt, *Quid igitur eſt anathema? audi ipſum dicentem*, ſi quis non amat Dominum Jeſum Chriſtum, is anathema eſto, *id eſt, ab omnibus ſegregator, alienus ab omnibus eſto: quemadmodum enim anathema, Deo oblatum, nemo manibus ſimpliciter attingere audet, neq; propius accedere; ita & ſegregatum ab Eccleſia ab omnibus abſcindens, & tanquam longiſſimè abducens, hoc nomine à contrario appellat, multo cum terrore omnibus denuncians, ut ab eo ſeparentur, ac reſiliant. Anathemati enim honoris gratiâ nemo audebat appropinquare; ab eo autem, qui ab Eccleſia abſciſſus erat, ex oppoſita omnes ſententia ſeparabantur. Quapropter ſeparatio quidem ſimiliter, cùm hæc tùm illa à vulgo alienatio erat: ſeparationis verò modus non unus, ſed illi contrarius. Ab illo enim abſtinebant, tanquam Deo repoſito, ab hoc tanquam à Deo alienato, & ab Eccleſia abſciſſo.* Hæc Chryſoſt. E quibus ipſis utriusq; Patris verbis, collatis cum Paulinis textibus, quam gravem execrationem, anathematis vocabulô, ſignificare Veteres voluerint, ſatis liquet; Erat ſcil. ut rectiſſimè vocis emphaſin *B. Schmidius*, ad 1. Cor. XII. 3. expreſſit, ἀνάθεμα res expoſita & quaſi ἀφωρισμένη, *res devota, res execrabilis, Piaculum*, Ein verflucht und verdammet Ding/das nicht werth iſt/daß es unter andern nützlichen Dingen behalten / ſondern beyſeit gantz und gar außgeſetzet ſeyn ſolle. Atq; hoc ipsô fulmine, non tantum infimæ ſortis homines, in Hæreſin prolapſos percutiebant Veteres, ſed ſine ulla προσωποληψία, quicunq; id eſſent meriti, vel dogmata peſtifera propagando pertinaciter, vel Hæreſiarchas fovendo, iisdemq; accedendo. Ita enim, poſt multos alios anathematiſmos, *in Concilio Conſtantinopolitano Secundo*, Can. XI. decretum eſt: *Si quis non anathematizat Arium, Eunomium, Macedonium, Apollinarem, Neſtorium, Eutychem & Origenem, cum impiis eorum ſcriptis, & omnes alios Hæreticos, qui condemnati ſunt & anathematizati à ſancta Dei Catholica & Apoſtolica Eccleſia; vel prædictis quatuor Conciliis, ſed & eos, qui ſimilia cum prædictis Hæreticis ſapuerunt, aut ſapere noſcuntur, & usq; ad finem permanſerunt in propria impietate, talis anathema ſit.* Imò nec Idolo Romano, in DEI cauſa, Orthodoxi pepercerunt; Nam *Honorio* Papæ, quod Monotheletarum Patronus fuiſſet, diſerte & totidem verbis, in Synodo VI. Generali, quam ipſimet Pontificii numerant, actione XIII. cum *Theodoro, Cyro, Sergio, Pyrrho*, aliisq; dictum eſt anathema. Et ne mutaſſe ſententiam viderentur Patres,

in

In quini-sexta Synodo, sub *Justinian*
non dubitarunt, quemadmodum & i
pistæ, ut Orthodoxam & Oecumenic
gimus. Et manifestum anathematis,
num ab universa Græca Ecclesia, prom
est, quod ê *Diptychis* suis nomen eju
Sylvester Sguropulus in vera Historia
Creygthon nuper edita Sect. XII. c. V
Ecclesiis virorum nomina, qui in eodem
munionem cum Ecclesia, quæ commemor
catum quempiam memorari, nec audet S
municato, aut viro diversæ communion
nionis particeps; Quô igitur pactô He
versæ, cum viris ejusdem communionis, c
jamdudum est, quod ob Heterodoxi
mano dictum sit; *Miramur* igitur (c
C. miramur. 24. q. 1.) Miramur, inqua
judicandum recepti sint, cum secundum
datitiis literis in communione sola recip
est, ut cui non licet etiam cum minimis,
re, liceat penes Vos, Romanenses nem

Cæterùm cum hucusq; ê Prisca
persecuti simus, proscriptum & ana
missum hac vice facimus, & voto P
usurpavit, concludimus:

Ὁ δὲ Θεὸς τῆς εἰρήνης συντρ
τὰς πόδας ἡμῶν

ERrorum *docta* censuras *mente r*
SCHINDLERE *O nostri*
Talia non curas ut erres: *Talia cur*
Ne mentem flectant error &

Joh. A

CEnsuras veterum nobis, SCHINDL
Turba quibus quondam devia
Perge prout pergis, tibi non succenseo:
Censuræ æternum (ut cense

Justiniano II. can. 1. repetere eandem
dum & in *Nicæna II. Synodo*, quam Pa-
cumenicam suscipiunt, factum esse le-
nematis, adversus Pontificem Roma-
esia, promulgati aliquando, Symbolum
omen ejus deleverint: Qua de re ita
Historia unionis non veræ, à *Roberto*
XII. c. VIII. p. 343. *Sola celebrantur in*
in eodem cultu eandem participant com-
ommemorat. Nec enim fas, excommuni-
c audet Sacerdos vota fundere pro excom-
mmunionis: Papa nostræ non est commu-
pacto Heterodoxus, & communionis di-
munionis, commemorabitur? Ita scilicet
terodoxiam, Anathema Pontifici Ro-
igitur (cum *Nicolao Papa* liceat loqui
ur, inquam, *quomodo excommunicati ad*
secundum Apostolicos canones, sine cōmen-
sola recipi prohibeantur. Absurdum enim
minimis, juxta Sacras regulas, cōmunica-
ensesnempe, *etiā de majoribus judicare!*
; ,ê Priscæ Ecclesiæ statutis, Hæreticum
um & anathematis fulmine percussum,
& voto Paulino, quod in parili opera is

ης συνλέψει τὸν Σατανᾶν ὑπὸ
ας ἡμῶν ἐν τάχει.

---

mente revolvis
O nostri portio cara gregis!
Talia curas
error & erro *tuam*.
Joh. Andreas Qvenstedt, D. P. P.

HINDLERE, recenses,
am devia censa fuit:
accenseo: Census
(ut censeo) nomen erit.
Ægidius Strauch, S.S. Th. D. P. P.